

coanegra

Núm. 81 - Març 93 - Preu: 100 Ptes.

DIVENDRES

DIA DE SES FOTOS DE CARNET

Cada divendres (i dissabte demati), li oferim

una **Promoció Especial** de fotos de carnet.

No pensi més en ses fotos *al moment*

que mai queden com un esperava.

Ara té la possibilitat de fer-se unes

fotos de carnet amb il·luminació

de **retrat d'estudi**, que se poden ampliar a

diferents tamany i endur-se'n, de més a més,

un **obsequi ben guapo**.

Confia en nosaltres i notarà la diferència.

Aprofita aquesta ocasió per aconseguir un preu

i una qualitat excepcionals.

Vengut a veure-nos. Estam al

carrer Sa Matança s/n. de Santa Maria

i el nostre telèfon és el **14 00 96**

GUILLERMO
DE LA FUENTE
FOTOGRAFO

JARDI - PUB - GRILL

ES VAIXELL

Crt. Palma - Santa Maria - Km. 13,5 - Tel. 62 08 11
APARCAMENT PROPI

SUPERMERCAT

***COMODITAT**

***ECONOMIA**

***RAPIDEÇA**

***VARIETAT**

***QUALITAT**

HORARI

DE DILLUNS A DIVENDRES
DE 8 A 13,30 i DE 16,30 A 20,30

DISSABTE

DE 8 A 13,30 i DE 17 A 20,30

DIUMENGE

DE 8,30 A 13,30

C/. Santa Catalina, s/n (devora la via del tren) - Tel. 62 07 55

coanegra

**PUBLICACIÓ MENSUAL
DE L'O.C.B.
DE SANTA MARIA
DEL CAMÍ**

**DEPÒSIT LEGAL
P.M. 381-1981**

EDITA
Obra Cultural Balear
de Santa Maria del Camí

EQUIP DE REDACCIÓ
Bernat Calafat Vich
Pere Josep Calafat Vich
Magdalena Canyelles Ferrer
Ramon Canyelles Canyelles
Rafel Pizà Ordinas
Joan Serra Mercadal
Mateu Vich Coll

COL·LABOREN
Andreu Bestard
Maria Antònia Colom Sans
Rafel Estarelles
Llorenç Frontera Català
Maria Antònia Gil Terrasa
Joan Jaume Miralles
Biel Ordines
Miquel Sastre Canals

PORTADA
Fotografia de Rafel Pizà

**REDACCIÓ,
ADMINISTRACIÓ
I PUBLICITAT**
Batle Bartomeu Simonet, 5
07320 Santa Maria del Camí

IMPRESA A
Informacions Llevant S.A.
Passeig Ferrocarril, 1
Tel. 55 03 28, Manacor

Els articles publicats en aquesta
revista sols expressen l'opinió dels
seus autors.

EDITORIAL

GRACIES, DON FRANCESC

Pocs dies abans de tancar la present edició de la revista «Coanegra» s'ha estrevint la mort de l'eminent filòleg menorquí don Francesc de Borja Moll i Casanovas.

No és el nostre propòsit aquí fer una semblança biogràfica del traspasat que altres medis de comunicació ja han aportat, sinó que la nostra intenció és simplement retre a don Francesc un homenatge en forma d'agraïment.

Estam agraïts, certament, perquè estam parlant d'un intel·lectual que estimava la seva llengua, la nostra llengua catalana heretada dels conqueridors, com si fos una pròpia filla, i perquè a ella va dedicar tota la seva vida amb una senzillesa admirable a través del seu Diccionari i d'altres publicacions.

Estam agraïts perquè Don Francesc de Borja Moll ha viscut un segle difícil pel nostre idioma, un idioma que alguns fins i tot voldrien veure esborrat del mapa per donar pas a d'altres parles malinterpretament «més universals». I és en aquestes circumstàncies tan difícils que ell ha desenvolupat la seva tasca ingent. Per això sempre serà un exemple per aquells que estimam la llengua i desitjam que arribi el dia en què la poguem veure normalitzada.

Les persones passen però les obres queden. En el moment de la mort d'aquest amb l'orgull de saber apreciar la seva riquesa i sobre tot amb l'orgull de saber apreciar que és la nostra, ens hauríem de fer un propòsit d'immortalitat: contra vent i trevalades el mallorquí, el català, no morirà mai, de la mateixa manera que perdurará per sempre l'obra de Don Francesc de Borja Moll.

UN TIR PER LA CULATA

El passat mes de Gener, els ecologistes i els partidaris de la defensa del territori de les Illes Balears estaven alarmats i tenien un bon motiu, perquè el Govern Balear presentava al Parlament Balear l'aprovació d'un Catàleg d'Espais Naturals a Protegir que en realitat no era més que un «contra-catàleg d'espais naturals a destrossar» i un xec en blanc per tal que els especuladors sense escrúpols poguessin seguir duent a terme sense problemes la seva activitat habitual de terrorisme urbanístic emparat per la llei i els governants.

Sortosament, aquesta vegada al Molt Honorable President Gabriel Cañellas i companyia el tir els va sortir en bona part per la culata. El trencament de la disciplina de vot per part d'un parlamentari d'Unió Mallorquina (partit polític que en pau descansi), va permetre l'aprovació de nombroses esmenes proteccionistes i el pobre Catàleg proposat pel Govern Balear es va veure notablement ampliat i millorat. D'aquesta manera el Parlament va poder aprovar un Catàleg d'Espais Naturals bastant decent que constituirà una eina jurídica positiva per a la protecció del medi ambient de les nostres illes. Es tracta, segurament, de la llei més important que el Parlament Balear ha aprovat en la present legislatura i suposa un cop baix per aquells que volen seguir destruint el nostre territori amb l'únic objectiu d'obtenir el seu propi benefici.

Tanmateix, no convé fer-se moltes il·lusions, perquè l'experiència demostra que sovint els fets, les agressions a la naturalesa, tenen lloc també al marge de la llei amb el consentiment dels qui en teoria tenen la missió de fer-la complir. Basta veure quantes vegades s'ha urbanitzat sense cap casta de premis i contra les normes. Està clar que alguns senyors són capaços de passar-se el Catàleg d'Espais Naturals i qualsevol altre llei pel forro del nas.

Però, de moment en Cañellas s'ha posat nerviós i per ventura això és un bon símptoma. Això sí: ja ha avisat que si guanya les eleccions del Maig retallarà el Catàleg. Ell i d'altres membres del seu govern i partit tenen interessos concrets en urbanitzar determinades zones que ara han quedat protegides, en un exemple més de la impresentable participació d'interessos particulars en el govern de la nostra Comunitat Autònoma.

Mentrestant podem dir que per una vegada en Cañellas, la «Formifonera» Saiz i els seus amics, perden; Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, guanyen.

NIT DE CARNAVAL

No hi va haver guerra que aturàs el carnaval, almanco a Santa Maria. Dissabte dia 9 de febrer va ser molta la gent del poble que va canviar la roba de cada dia per una desfressa més o manco original, i va anar a la plaça de la Vila

per a celebrar un any més els Darrers Dies, seguint el ritual de costum. I és que els ajuntaments poden canviar, però certes coses, com la manera de celebrar les festes, pareix que no han de canviar mai. Tot va anar, poc més o manco,

com a altres anys.

A l'hora prevista la gent va començar veure les desfresses dels altres (que si tothom fes aquests comptes, vaja un carnaval que tendriem!). La inscripció al concurs va ser semblant a altres ocasions, però amb una diferència: enguany se va apuntar molta més gent a la secció de comparses, i més poca a la individual. Hi va haver una total de 49 inscrits individuals, 16 parelles i 33 comparses. Tenint en compte que les comparsades, també és cert que n'hi havia molta sense desfressar, que anava a a comparèixer a la Plaça, com sempre, encara que hi hagués molta de gent desparades eren en general de molta de gent, i que hi va haver alguna gent (la minoria) que no s'inscrivé al concurs, no resulta exagerat dir que la quantitat de desfressats devia anar entre les 300 i les 400 persones.

Després de la inscripció va començar la Rua pels carrers del poble. Una desfllada que va ser bastant animada, tenint

FERRETERIA I ELECTRODOMÈSTICS

CAN XIC

TOTA CASTA D'ÚTILS I EINES, DROGUERIA, LLEMPISTERIA
ARTICLES DE REG I GOTEIG

DISSABTE HORABAIXA OBERT

Avd. Jaume III - Tel. 14 00 45 - SANTA MARIA

en compte la gran proporció de comparses, sempre més propenses al truí col·lectiu. A la tornada cap a la Vila es va formar un embós a dalt de tot del carrer llarg i al carrer Paborde Jaume. La gent es va quedar aturada, sense poder entrar a la plaça, mentre que la plaça estava mig buida. De totes maneres la cosa no va tenir més transcendència i ben aviat tothom envoltava el cadafal per esperar la relació de premiats. Dalt del cadafal no hi va faltar, com sembla que és de rigor, la figura del regidor de festes, sense desfressar, per descomptat!. Tampoc el batle, que era per la plaça encara que no damunt el cadafal, va anar desfressat. Els càrrecs canvien, però certs comportaments segueixen invariables. Com ens poden «vendre» una festa de Carnaval persones que no s'han vist mai desfressades en públic?

Els premiats en la categoria d'individus varen ser una desfressa de gall i una de raïm. En l'apartat de parelles varen guanyar dos ninets vestits de guàrdies civils (quina gràcia!) i de paraigües; mentre que les comparses pre-

miades (i aquí sí que hi havia competència forta i molt per triar) varen esser un carro de gitanos i un drac. Els premis consistiren cada un en una ensaïmada i mil duros, a més d'una botella de cava per als individuals, dues per a les parelles i quatre per a les comparses.

I com que enguany, suposam que per més fer, varen donar els premis bastant prest, per donar més temps al ball; l'única cosa que es va aconseguir va esser que la gent abandonàs la plaça més aviat. I és que està demostrat que la majoria no concebeix el carnaval com una feta, sino com una immensa desfilla per veure qui se'n du els premis. Així, com sempre, va ser molt poca la gent que quedà a ballar a la plaça.

Per no haver-hi ambient carnavales passades les deu, no n'hi havia ni a ets Hostals, llevat de S'Avenc, que feren una festa, mentres que a s'Amfora la festa de desfressas havia estat la nit anterior. A Sa Sínia els cambrers s'havien desfressat, però es trobaren que la clientela anava sense desfressar. El que va

voler continuar la marxa va haver de fugir a fora poble, a on els joves sí que celebren el carnaval com és tradicional: amb desfressas i molta de bulla, i s'ho passen d'allò més bé.

M.V.

GALERIA CA'N BRAHÓ

MARCS
QUADRES
MOTLURES

Quarter V^a
Tel. 62 01 26

NIELS NORGAARD

Tallers d'Automòbils

Martín Cañellas Ferrando

REPARACIÓ DE AUTOMÒBILS EN GENERAL
—ESPECIALITAT EN RENAULT—

TALLER
AUTORIZAT

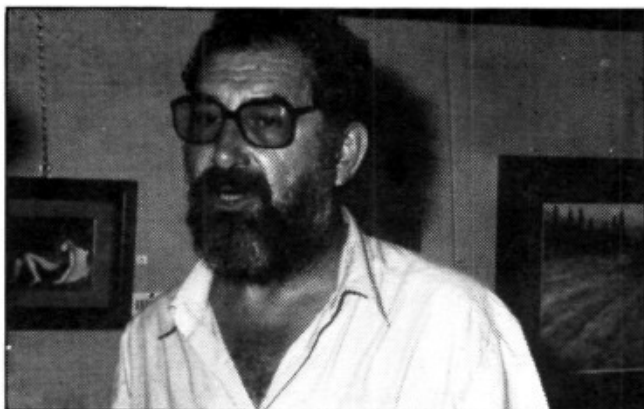

**VENDA
D'AUTOMÒBILS**

Bernat Sta. Eugènia, 71
(Ctra. d'Inca)

Tel. 62 06 74 SANTA MARIA DEL CAMÍ

HA MORT EL PINTOR ADROVER

El propassat dissabte dia 23 de febrer morí a una clínica de Palma en Rafel Adrover Forteza-Rei, quan comptava uns cinquanta cinc anys. Rafel morí després d'una greu malaltia, que el feu estar immobilitzat al llit durant els seus darrers mesos de vida.

En Rafel, conegut per tots com el pintor de s'Arboçar, era un enginyer retirat -havia treballat com a tal a Alemanya, França i Madrid- que s'afincà a l'Arboçar per a pintar, a partir del 1985.

Coanegra ha seguit des d'aleshores la seva trajectòria pictòrica i d'exposicions a través dels catàlegs que ens feia arribar i de les notícies que ens adreçava.

La seva dèria pictòrica comença el 1978 a Banyalbufar, i des d'ençà a transcorregut per Segòvia, Pollença, Port de Pollença, Port d'Andratx, Palma, Girona, Londres i Santa Maria del Camí. Guanyador del Certamen Vila de Santa Maria de Pintura del 1986 en la categoria de pintor local.

La seva obra pictòrica era refelectir la luminositat del paisatge mallorquí, al qual -en Rafel- l'adorava i venerava, aconseguint unes tonalitats i pinzellades totalment personals.

A més de pintar era un home senzill, un poc bohemí i extrany, però alhora molt humà. S'interessava ferm per les notícies locals, no debades esperava amb ànsia a Coanegra, i ens feu una il·lustració pel número cinquanta. Una persona que respectuosa amb el seu entorn, intentava oferir -i ho aconseguia- la seva peculiar visió dels paisatges i detalls quotidians sobre les teles.

CAMPIONAT DE TRUC A CAN BEIA

Dins el marc del IV Gran Torneig de Truc de les Balears es celebrà en el Bar Can Beia la final del segon grup. Optaven al premi vuit parelles d'Alaró i vuit de Sta. Maria. Després de la primera eliminatòria quedaren cinc parelles santamarieres i tres alaroneres. Això animà molt els assistents, que eren molts, omplint el cafè de gom a gom. Un cop arribats a la final, quedaren la parella de santamariers composta per Antoni Bover i Josep Alemany, que jugaren molt bé creant un ambient de tensió i nervis expectants, però tot i que feren bon lloc els guanyadors foren els alaroners Joan Colomar i Jaume Cabot que malgrat jugar a fora camp no perderen la composura i jugaren a la perfecció.

Trofeus entregats, amb més calma tot acabà amb un berenar.

Foto «Balears»

S'ARC

F O T O G R A F I A

Miquel Rosselló Amengual
Pl. Hostals, 22 - Tel. 14 01 05

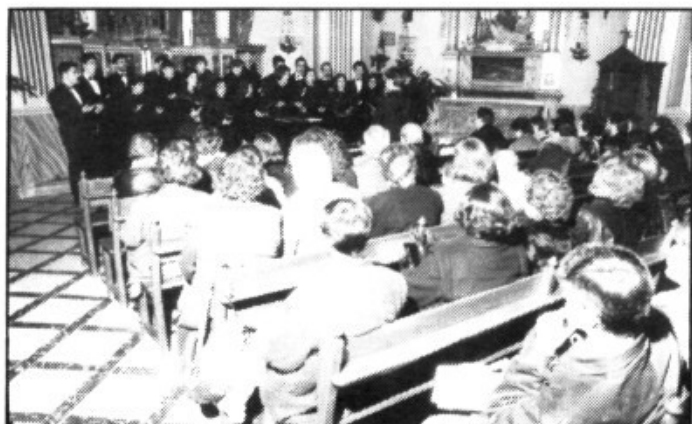
fusteria —

Bartomeu Canyelles Rubí

**TREBALLS DE FUSTERIA
EN GENERAL**

Bernat de Sta. Eugènia, 86 - Tel. 62 00 80

UN FEBRER DE CONCERTS CORALS

Cor «Es Taller»

Hem tengut un Febrer musical a Santa Maria del Camí, i això no és freqüent. De fet, sempre han estat escassos els concerts de música anomenada «clàssica» a la nostra vila i també n'hi ha que diuen, i no els falta raó, que Santa Maria no és un poble amb gaire tradició musical. Basta repassar la «Història de Santa Maria del Camí» de Mn. Josep Capó o els apunts històrics que amb freqüència publicam a la nostra revista per comprovar que, efectivament, fins ara hem donat a la cultura homes ben valuosos en diferents disciplines... però de músics, ben pocs.

Cal rompre la tradició, per tant. De moment, aquests dos concerts corals patrocinats per l'Ajuntament i celebrats recentment varen tenir una inesperada aflluència de públic. No és que haguessin d'entrar a colzades, però l'església parroquial, que va ser l'escenari de tals actes, oferia en ambdós casos un bon aspecte pel que fa a l'assistència de gent, i això malgrat el fret que pelava, la qual cosa dóna més mèrit als valents que anaren a escoltar les dues corals.

El primer concert va tenir lloc el 3 de Febrer i va córrer a càrrec del Cor «Es Taller», que és un cor amb dotze anys d'experiència en el tractament de l'anomenada «música antiga» i barroca de caràcter infreqüent. I la seva intervenció va anar orientada, precisament, dins aquesta línia, amb l'interpretació de peces franceses i espanyoles dels segles XVI i XVII. Un repertori interessant que el Cor «Es Taller», agrupació que segons deia recentment el crític musical de la «Última hora» ha elevat l'amateurisme a un nivell quasi professional, va interpretar amb l'inestimable ajut de l'esplèndida acústica de la Capella del Roser, on per primera vegada s'hi celebrava un concert. De fet, aquesta capella s'ha revelat com un indret privilegiat per dur a terme aquest tipus de manifestacions musicals polifòniques, gràcies a la seva afavorida sonoritat. La gent semblà passar-s'ho d'allò més bé, que és el més important.

El segon concert del mes es va celebrar el dia 16 i tenia un caràcter especial perquè es tractava d'un homenatge a un estimable músic santamarier: Pere Josep Matas Bover. El Cor dels Antics Blavets de Lluç, en una encertada iniciativa, era el promotor i organitzador de l'idea, que comptava amb el patrocini municipal.

El presentador de l'acte significà que Pere Matas, tot i ésser santamarier, era poc conegut al seu poble pel fet d'ha-

Pere Matas i Bover

ver residit molts d'anys a fora, però des d'aquí voldríem recordar que va ser entrevistat per la revista «Coanegra» en la seva edició de Gener de 1987, amb motiu d'una curta estança seva a la nostra vila. Per tant, tot i que no havíem tengut mai l'oportunitat d'escoltar les seves composicions, sabem que en Pere Matas gaudia d'un innegable prestigi com a director de cor, avalada per la seva notable activitat en aquest camp tant a Lluç com posteriorment a l'Argentina, on treballa des de fa trenta anys.

Després d'escoltar quatre composicions seves, la darrera de les quals va ser explicada i dirigida per ell mateix, podem afirmar que ens trobam davant un estimable compositor. Sobretot aquesta «Sepulto Domino» és un obra coral que ens semblà de considerable alçada, on el compositor assoleix cotes de gran sentiment i bastida amb una maestria innegable. En certa manera, va constituir una certa sorpresa no mancada d'emoció poder escoltar una música tan bella que ha estat construïda per un fill de la nostra vila que sens dubte mereix un més ample reconeixement. Des de «Coanegra» volem fer una crida per tal que Sta. Maria del Camí contribueixi a que el talent d'aquest compositor tenguí una major difusió a la nostra illa.

El protagonista de la vetlada, visiblement emocionat, agrai la manifestació d'afecte que l'homenatge significava, i va rebre de l'Ajuntament de Sta. Maria, representat pel seu Batle, una placa commemorativa.

Cor «Antics Blavets de Lluç»

RUETA DEL COL.LEGI RAMON LLULL

El passat dijous llarder l'A.P.A. del Col·legi Ramon Llull igual que els darrers anys, organitzà la Rueta, la participació va esser total. Gairebé tots el alumnes i alguns professors amollaren la seva imaginació i ompliren l'escola de color i alegria, els que diuen les fresses més ben fetes foren els més petits, n'hi havia bastants de comprats emperò també es veia la mà materna als vestits, el grup que resaltà més fou el de quart, tots es desfressaren de mejicans inclosa la professora.

Un cop concentrats tots els participants de la rueta al pati de Can Sanxo sortiren a desfilar pels carrers del poble i després coca i bulla al pati.

CONSTRUCCIONS

MATEU GARCIA LLINAS

Cuartel, 1º, nº. 12 (Camí de Coanegra)
Telèfon: 62 08 83

FORN - PASTISSERIA

BOVER

CA'N BLANCO

Carrer Llarg, 58
Tel. 62 12 08

CARNAVAL AL COL·LEGI PÚBLIC

El passat dijous dia 7 de febrer -dijous jarder- els alumnes i professors del Col·legi Públic Melción Rosselló celebraren -a l'horabaixa- el Carnaval. El pati estava ple dels alumnes disfressats per comparses per cursos, o per dos cursos, unes voltes i voltes. Hi havia l'idea de que cap disfressa fos belicista, per contribuir a la educació per a la pau.

Les comparses foren: els més petits anaven graciosíssims de pepes, novies vermelles amb tanques negres; un grup de flors de cartolina de colors, no faltaren els cow-boys, un grup de mexicans amb les flassades de colors, pintades a mà, uns de cartes pintades a mà -concretament de bastós- i uns d'unes originals botelles de licor. La majoria de disfresses, doncs, fetes pels propis alumnes.

La festa acabà amb un refresc de begudes i de coques, i altres llepolies que l'Associació de Pares d'Alumnes havia preparat.

La Rua de l'escola fou al pati, no sortiren al carrer ja que havia de guardar les disfresses per l'horabaixa del dissabte anar a la rua del poble, al qual hi anaren totes les comparses del Col·legi.

ESPORT ESCOLAR

El col·legi públic participà a la campanya d'Esport Escolar d'aquest curs. Els resultats obtinguts a CROSS són que a la fase comarcal es classificaren els atletes Loreto Roldan (primera) i Judith Roldan i Manuel Sastre; a la fase final de Mallorca quedà tercera Loreto Roldan. També participen a Escacs, encara que de moment no es saben molts de resultats, i que es juga individualment no per equips. A Bàsquet hi participen amb un Infantil Femení, que no ha guanyat de moment cap partit, al dir que es de jugadores noves. I un Infantil Masculí, que sols a perdut un partit dels jugats. També es participarà a Ping-Pong.

ESTACIÓ METEOROLÒGICA

Des del passat primer de febrer està en funcionament una estació d'observació meteorològica al Col·legi Públic, composta de pluviòmetre, higròmetre, baròmetre i termòmetres de màximes i mínimes, sec, i humit. L'estació reuneix gairebé tots els requisits per a oferir una informació homologable a la de qualsevol observatori. Així i tot les seves dades no estan connectades a la xarxa d'informació del Centre Meteorològic Zonal, ja que aquesta estació meteorològica, segons ens va dir la mestra Isabel Mesquida, està concebuda sobretot com una eina didàctica, mitjançant la qual els a l'lot de 6è i 7è curs es familiaritzen amb el món de la meteorologia i la climatologia, a la vegada que aprenen metodologia, ja que són ells mateixos qui recullen diàriament les dades, les tabulen i en fan les gràfiques corresponents.

Ja fa alguns anys que el Col·legi disposava de tot l'instrumental de medició meteorològica, aconseguits mitjançant la Conselleria d'Agricultura. Però fins ara no s'havia aconseguit la caseta de fusta per a instal·lar-los-hi. Això ha estat possible finalment gràcies a les gestions dutes a terme conjuntament amb l'Ajuntament.

ELS COL·LEGIS CELEBRAREN EL DENIP

El dia trenta de gener de cada any és celebrà el Dia Escolar de la No Violència i la Pau, que fan cada uns dels Col·legis del poble.

El Col·legi Públic ho celebrà al recreo, comptant amb la presència i paraules del Rector Pere Rosselló, fent a continuació un minut de silenci per a la pau. Després cantaren la cançó «Germans de les Estrelles», escrita per Llorenç Vidal -creador del DENIP- i musicada per Andreu Bennàsser. Segons les fonts consultades es cantà la versió castellana de cançó, de segur que l'any que ve es podrà cantar la versió Mallorquina. Una hermosa manera de fer la diada del DENIP.

El Col·legi Ramon Lull celebrà el DENIP fent uns enormes murals -de grans dimensions- fets per cursos pels alumnes. Els murals tractaven de la Pau, els murals dels més grans es col·locaren al pati del Col·legi, i els dels més petits dins l'interior de les respectives classes. Una manera activa i creativa de celebrar-ho.

COL·LEGI RAMON LLULL

A vegades ens queden notícies dins el tinter a l'hora de treure al carrer la revista. Aquest és el cas de les eleccions al consell escolar del Col·legi Ramon Lull, que varen tenir lloc el passat mes de novembre. Encara que amb una mica de retard, vos oferim la relació dels membres elegits per a la composició de l'esmentat Consell Escolar:

-Professors:

Caterina Abrines Martí
Bartomeu Bagur Froilán
Antònia Pons Soler
Antònia Ques Canyelles

-Pares:

Benet Darder Sansó
Mateu Bibiloni Sans
Antònia Bennàsser Frontera
Margalida Canyelles Parets

-Personal no docent:

Guadalupe Padillo Vargas

-Titularitat del Col·legi:

Sebastiana Bennàsser Manresa
Magdalena Salamanca Oliver
Pere Rosselló Far

-Alumnes:

Joana Maria Meroño Juan
Joana Maria Rossinyol Crespi

A més de les eleccions al Consell Escolar, també l'Associació de Pare d'Alumnes (APA) van elegir, pel més de desembre, el seu nou president, que és en Benet Darder. L'APA, a més de les seves activitats habituals, enguany ha posat en marxa un curset de maneig d'ordinadors per als alumnes del Col·legi.

M.V.

CONSPORT AUXILIAR CONSTRUCCIÓ

PISCINES - TENNIS - XALETES - SAUNES - COMPLEMENTES

Mateu Juan Matas
DIRECTOR

Barceló i Combis, 10

Telèfon 46 52 11

PALMA DE MALLORCA

Centre de reconeixement
mèdic psicològic
per a permisos de conduir
i llicències d'armes

DIMARTS I DIVENDRES DE 20 A 21 HORES

Recordi que ha de dur: - D.N.I.

- 1 fotografia
- lents correctores, si n'usa

Plaça Caidos, 3

Tel. 62 04 15

EN POQUES PARAULES

NOVA EXECUTIVA DEL PSOE-LOCAL

L'Assemblea General de l'Agrupació Socialista de Santa Maria - PSOE es reuní el propassat dia 9 de febrer, i s'elegí la nova comissió Executiva local. Aquesta està composta per: Antoni Santandreu, Secretari General, Jaume Salom, Secretari d'Organització i finances; Sergi Rajoy, Secretari de Política Municipal; Miquel Pizà, Secretari d'Acció Social; Antònia Martí, Secretaria per a les noves afiliacions; Miquel Amengual i Llorenç Pol, secretaris Polítics. D'altre banda encara no ens han comunicat quin serà el candidat oficial a la batalla de Santa Maria pel PSOE.

TERCERA EDAT

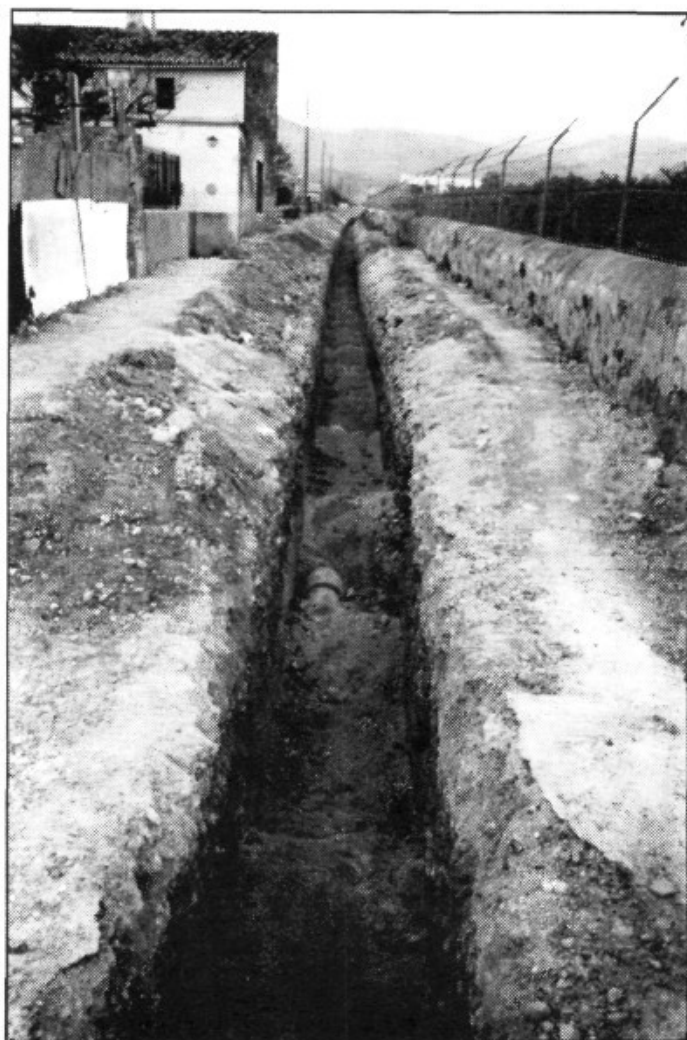
L'Associació de la Tercera Edat anà d'excursió el passat dia 23 de febrer, aquest cop a Valldemosa, Sòller, Fornalutx, i d'aquí cap al Port de Pollença i Port d'Alcudia, un dinar amb menú diferent a l'habitual i les tradicionals rifes. Un sis autocars plens de socis i no socis, conduïren pels indrets esmentats als santamariers. Es possible que properament l'Associació organitzi un viatge a Madrid.

DIA DE LES ILLES BALEARS

El dia 1 de març és el dia que el Govern Balear elegí com a «Dia de les Illes Balears», ja que fou el dia en que es publicà al BOE, l'Estatut d'Autonomia. L'acte institucional es celebrarà a Valldemossa amb Missa solemne, entrega de les medalles d'or de la CAIB, al compositor Bernat Julià i al pintor Josep Coll Bardolet. L'acte que es celebrarà el 3 de març a la cartoixa, comptarà amb una mostra de Ball Folclòric, hi participaran Tanyes Novells de Santa Maria entre trenta cinc grups més de Mallorca.

LES OBRES DEL CAMI DE COANEGRA

S'han iniciat les obres per a la instal·lació de la connexió amb el Pou Municipal de Son Torrella i la xarxa d'aigua potable del poble. Les obres s'han iniciat al camí de Coanegra, i en la travesa del Camí de Can Franco a aquest darrer. Aquestes obres han suposat tancar aquestes carreteres, la qual cosa ha dificultat l'accés a les seves vivendes a veïnats de la zona. Una obra necessària, es ben segur. Ara bé, pintura hauria d'haver prevengut el fet de no dificultar l'accés als residents dels voltants.

PREMIS LITERARIS CAN TORRO

La biblioteca Can Torro d'Alcudia ens comunica que amb motiu del seu primer aniversari, es convoca el 1er Concurs Literari, aquest es per Narració Curta, Conte Infantil, Recull de Poemes, Article Periodístic. La dotació del premi és de 50.000 ptes per a cada una de les categories. Per a més informació al Tel. 547311. El termini de presentació d'originals és el 20 de març del 1991.

cafeteria - bar Comerç

local climatitzat
gelats - refrescs - tapes
un local ample i confortable per a tots

Plaça dels Hostals, 27 - 29 - Tel. 62 00 29

Neteja de pous negres

Pastor

Tels. 62 04 49 - 62 08 47
Prolongación Mesquidas s/n. 2º - 1º.

Santa Maria

L'ESCUPTOR SIRVENT A ARCO

La fira Internacional d'Art Contemporani de Madrid, ARCO 91, compta amb la presència de l'Escultor afincat a Santa Maria Josep Maria Sirvent, que presentà la seva darrera producció. Cal recordar que en anteriors ARCO, hi han participat els pintors Ritx Miller i Jaume Artigues. ARCO és una fira de prestigi internacional, que compta amb uns 310 expositors dels qual 218 són de països estrangers. Hi participen uns 800 artistes. Mallorca hi participà a través de quatre galeries, una de les quals presentava a Sirvent.

NOU COMERÇ

Properament s'inaugurà un nou local comercial al Carrer Bartomeu Simonet (vora la Plaça Nova), segons hem pogut averiguar es dedicarà a la venda de pa i de productes de pastisseria. Les obres del local estan practicament enllestides, i l'obertura al públic sembla imminent.

EL TEMPS

De dia 1 a dia 21 de febrer

Pluges:

Dia 2, 10l/m²

Dia 3, 15l

Dia 5, 3'3l

Dia 6, 2'7l

Dia 11, 5l

Dia 12, 0'6l

Dia 18, 0'5l

Dia 20, 5'2l

Dia 21, 4'5l

Temperatura màxima registrada: 19 graus dia 21

Temperatura mínima registrada: 0 graus dia 14 i 15

CLINICA VETERINARIA

Desde fa unes setmanes tenim a Santa Maria una clínica veterinària. Està situada als baixos del nou edifici de la carretera a la sortida cap a Consell, on abans hi va haver la pastisseria JAMAN. La clínica està a carrec de la menescal Marta Pla i està oberta tots els dies, matí i horabaixa, i també els dissabtes dematí. Compta també amb un servei d'urgències les 24 hores del dia.

CALENDARI

L'empresa publicitaria santamariera Salom & Comparini ha editat un calendari per al present any que mereix esser ressenyat. Encapçalat amb el títol «Mallorca en el cor», i amb una presentació cuidada i impecable, ofereix quatre il·lustracions de l'artista Pep Girbent d'un gust i una tècnica admirables, inspirats en els cartells de promoció turística que s'usaven a principis de segle, i dedicats a es localitats de Sòller, Calvià, Palma i Pollença.

JUDICI

El judici per l'assassinat de Miquel Morro, previst per dia 22 de febrer, segons anunciàvem a l'anterior número de Coanegra, va resultar ajornat per indisposició de l'advocat de l'acusació. Al proper número de la nostra revista, si ja ha tengut lloc el judici, vos n'oferim informació tan completa com ens sigui possible.

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"

Joan i Maria

PERRUQUERS

Antoni Gelabert, 18 - Tel. 62 06 81

MUSICA I RENOU

Al cafè situat al primer pis de Sa Sinia s'hi han realitzat algunes reformes per a intentar insonoritzar el local, davant les contínues queixes dels veïnats, que asseguruen que moltes nits no poden dormir a causa del renou del cafè, especialment les nits que hi ha actuacions musicals en viu. Després d'una reunió entre els propietaris del bar, els veïnats i l'Ajuntament, els primers es varen comprometre a no fer més actuacions musicals fins que no tenguessin el local en condicions. Per això han insonoritzat una paret i han col·locat un batiport a l'entrada. Sembla, però que aquestes mesures no han estat suficients pre als veïnats, que continuen queixosos del renou.

APRIMAR-SE

La gent de Santa Maria desistjosa de provar nous mètodes per aprimar-se, ara té l'ocasió de fer-ho sense sortir del poble. A una casa del Carrer llarg, devora l'estany, s'hi anuncia en uns cartells ben visibles (en castellà) «Aprimi's ara, demani'm com». Sembla que la tècnica publicitaria d'aquest sistema d'aprimament es tracta precisament de divulgar aquestes frases per tot arreu, ja que les hem vistes, a més del porxo de la casa, a un cotxe aparcant allà aprop, i en algunes ocasions en unes insígnies adherides a la roba de les persones que s'hi dediquen.

TRAGIC ACCIDENT

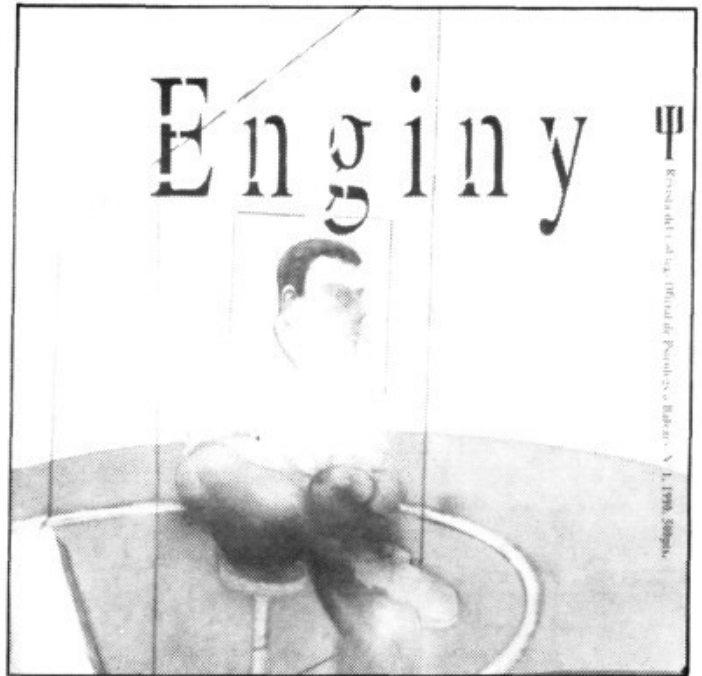
El passat dia 16 de febrer al matí un tràgic accident de circulació va acabar amb la vida de dos joves, un dels quals era santamarià. Es tracta de Jordi Oliver, de 33 anys, que circulava per la carretera de Palma amb la furgoneta de la seva feina (el taller de Can Alorda d'Algaida), quan va xocar frontalment amb un altre vehicle que circulava en sentit contrari, prop del pont d'es Gaülls, dins el terme de Marratxí. El resultat del violent xoc va ser la mort de'n Jordi i d'un jove de 21 anys que anava dins l'altre cotxe.

Com és natural, la mort de'n Jordi va produir una gran consternació dins el poble. Ens embla que coses així no puguin esser certes, però a vegades succeixen. Des de la revista podem fer altra cosa que manifestar el nostre condol i el de tot el poble a la seva família i a tots quant l'estimaven, en uns moments certament dolorosos i difícils.

**VIVERS
SANTA
MARIA**
SAT 7117

Carretera de Bunyola, Km. 1 Telèfon 14 00 41

ENGINY

Fa poc temps ha vist la llum el primer número de la revista del col·legi Oficial de Psicòlegs a Balears, Enginy, dedicada exclusivament al món de la psicologia. El coordinador responsable de la mateixa és el nostre company de redacció Bernat Calafat. Cal destacar, endemés de l'interès dels articles, l'acurada presentació de la revista.

FIRMES ANTINUCLEARS

S'ha posat en marxa arreu de tot el territori de l'estat una campanya destinada a recollir mig milió de firmes degudament legalitzades per a poder dur al Congrés dels Diputats d'Espanya una proposició de Llei per la qual es vol regular l'abandonament de la producció i ús de l'energia nuclear. Aquesta campanya també ha arribat a Santa Maria: es va fer una primera recollida de firmes al mercat el diumenge dia 10 de febrer, i està previst tornar a muntar la taula per a la recollida de firmes durant alguns diumenges dels mesos de març i abril. Si a tot l'estat es tracta de recollir-ne mig milió, Santa Maria n'hauria d'aportar una cinquantena per està en proporció a la mitjana estatal, xifra que s'espera que sigui superada fàcilment.

INSTALADORA - SANTA MARIA

Instal·lacions - Pressuposts
Reparacions

Instal·lacions BOMBES
SUMERGIDES

LLORENÇ SANS

Reis Catòlics, 59 4.ª - 1.ª Carrer Casasnovas, 21
Telèfon 24 68.74 Telèfon 62 06 02
Palma de Mallorca Santa Maria del Camí

DADES ESTADÍSTIQUES DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA MUNICIPAL ANY 1990

LECTURES PER MATÈRIES

MESOS	TOTALS	OBRES GENERALS	LLIBRES INFANTILS	CIÈNCIES	LITERATURA
GENER	429	114	145	109	61
FEBRER	527	165	149	115	98
MARÇ	582	154	205	122	101
ABRIL	512	157	144	121	90
MAIG	758	196	264	179	119
JUNY	360	112	151	22	75
JULIOL	222	46	120	16	40
AGOST	---	---	---	---	---
SETEMBRE	200	78	51	43	28
OCTUBRE	523	185	122	137	79
NOVEMBRE	380	133	90	100	57
DESEMBRE	394	134	109	99	52
TOTALS	4.887	1.474	1.550	1.063	800

LECTORS

MESOS	TOTALS	HOMES	DONES	FENS A 14 ANYS	MAJORS DE 14 ANYS
GENER	231	129	102	147	84
FEBRER	292	168	124	190	102
MARÇ	296	175	121	176	120
ABRIL	244	142	102	148	96
MAIG	400	228	172	280	120
JUNY	213	122	91	138	75
JULIOL	116	73	43	58	58
AGOST	---	---	---	---	---
SETEMBRE	75	45	30	37	38
OCTUBRE	238	123	115	143	95
NOVEMBRE	193	109	84	116	77
DESEMBRE	184	97	87	102	82
TOTALS	2.482	1.411	1.071	1.535	947

Aquest és el quadre estadístic facilitat per la bibliotecària que és el resum dels lectors i lectures mes a mes realitzades a la biblioteca. Podem comprovar com els lectors menors de 14 anys suposen el 62 % del total. Que a l'estiu baixen moltíssim tant les lectures com els lectors. I que el més de major nombre de Lectures/lectors és el de Maig, no sabem si lligat a possibles treballs escolars de final de curs.

Actualment la Biblioteca Municipal compta amb 4.689 volums, uns sis-cents més que al 1989. Es notoria però la manca d'espai, tant pel que fa a estanteries per a llibres, com pel fet que és un espai molt reduït i estret. La milloria i ampliació de la Biblioteca és necessària, però hi ha hagut oportunitat de canviar-la en el passat quan s'iniciaren les obres de l'Edifici Municipal i no es va preveure la seva possible ubicació. El fet actual és l'estretor de la Biblioteca.

HORARI AL PÚBLIC DE LA BIBLIOTECA

Malgrat ja faci uns mesos del canvi d'horari de la Biblioteca, recordam als lectors que aquesta està oberta cada dia. Els dilluns i dimecres de 18 a 21 h., els dimarts - dijous i divendres de 18 a 20, i els dissabtes de 8 a 13 hores. Una important millora, ja que el fet de què la Biblioteca estigui oberta cada dia facilita la consulta al públic.

UN PAQUET SOSPITÓS A CORREUS

Dies enrera algú deposità un paquet molt ben fet a la porta mateixa de les Oficines de Correus de Sta. Maria amb una etiqueta de correus que posava «Santa Maria». Una persona que devers la una del migdia entrava dins les oficines avisà als funcionaris de la presència del paquet just damunt el portal. En vista del lloc tan estrany on havia estat dipositat els empleats de l'oficina de Correus decidiren avisar la Guàrdia Civil, la qual es presentà poc temps després, comprovant-se que només es tractava d'una broma de mal gust. En definitiva, un incident sense importància provocat per qualcú que deu tenir poques feines i moltes ganes de fer perdre el temps a la gent.

DEMOGRAFIA

NAIXEMENTS

Miquel Angel Bibiloni Valcaneras (18-01-91)
Margarida Maria Gayá Vich (01-02-91)

DEFUNCIONS

Josefa Burria Guillem (01-06-1919/14-02-1991)
Margarida Cabot Bibiloni (13-02-1907/16-02-1991)
Francisca Sastre Cañellas (07-03-1907/20-02-1991)

Font: Registre Civil 23-02-91

LES PLUGES A COANEGRA

PETIT DESBORDAMENT DEL TORRENT DE COANEGRA A SON OLIVER

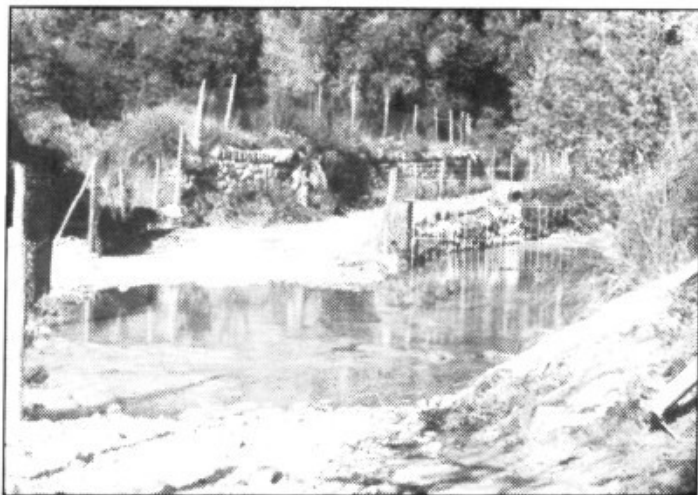

A l'enreixat encara es poden veure restes dels materials arrossegats pel torrent, que arriba a passar per damunt el Pont de Son Oliver

Les abundants pluges de principi de febrer provocaren el momentani desbordament del Torrent de Coanegra, en alguns punts de la vall.

El primer desbordament tengué lloc entre les cases de Son Oliver, ara en reformes, i el punt on la síquia de Coanegra travessa el camí. Aquí la torrentada envaí el camí durant un centenar de metres, i a l'hora de retornar les aigües al jaç del torrent, arrabassaren algunes de les barres que sostenen l'enreixat, recentment instal·lades pel propietari de la finca.

LA TORRENTADA DEIXÀ AL DESCOBERT UN BON TRAM DE L'EMPEDRAT ORIGINAL DEL CAMÍ

Al punt on travessa el camí existeix un petit tram d'empedrat, que ara es continua més enllà de les excessives barreres que s'han col·locades

El segon punt de desbordament es produí ben al davant de sa Basa de Cas Barreter i ens donà una agradable sorpresa: les aigües s'emportaren la terra que cobria el traçat de l'antic camí de carro deixant al descobert un centenar de metres d'empedrat de molt bona qualitat. Així es poden observar perfectament les guies marcades per les rodes dels carros que durant tantes generacions freqüentaren aquest camí.

Les nostres sospites apunten a una possible cobertura de terra d'aquest tram com ja s'ha fet altres torrentades. Però com tots sabem Coanegra ja no és lo que era. Ara que l'accés amb vehicles sols es permet als propietaris (dissabtes i diumenges) i ja que aquests són relativament pocs (Son Oliver, Son Pou, Son Roig i alguns més) potser seria l'hora de conservar aquest tram d'empedrat, encara que s'omplissin de terra les guies, que en algun lloc arriben al pam de fondària, i es conservàs així de forma simbòlica, una petita part de l'aspecte original d'aquest camí de comunicació entre Santa Maria i Orient.

Biel Ordines

**CERÀMICA
CAN BERNAT**

C/ BARTOMEU PASQUAL S/N
SANTA MARIA DEL CAMÍ

TELÈFON 62 01 78

passatemps
articles per a esports

futbol, bàsquet,
tenis, pesca...

Marquès de Fuensanta, 35
07320 SANTA MARIA (Mallorca)

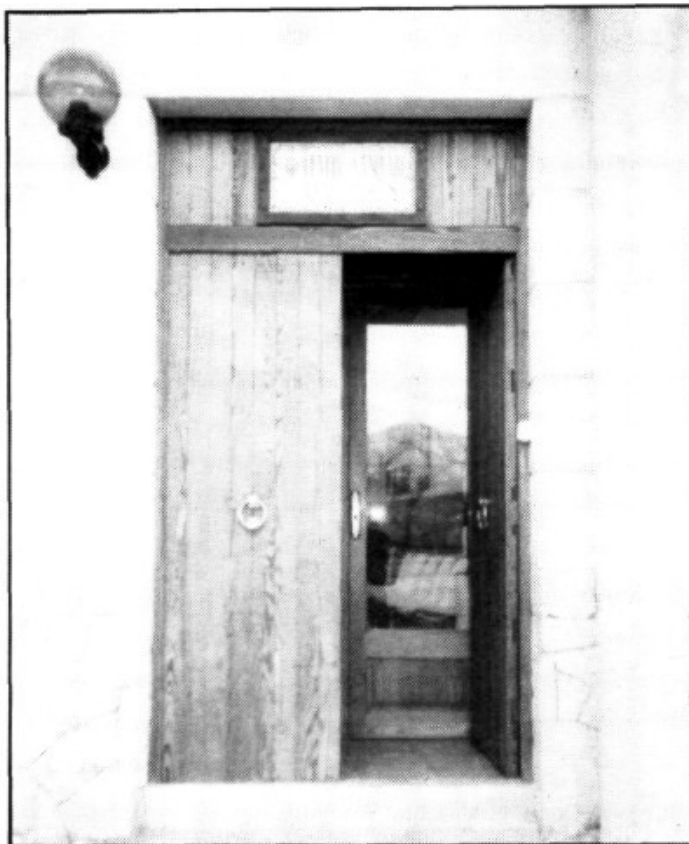
PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA: LES URGÈNCIES, BEN ATESES

Dia 20 de febrer va entrar en funcionament a Santa Maria el Punt d'Atenció continuada (PAC), creat segons un pla de la Conselleria de Sanitat i l'Insalud, destinat a dotar tota l'Illa de punts per a atendre les urgències mèdiques, sense que cap poble quedi enfora d'aquests punts. El de Santa Maria atèn les urgències de Santa Eugènia i Bunyola, a més de les del propi poble. Existeix, però, la possibilitat que en un futur s'extengui també als pobles de Consell i Alaró.

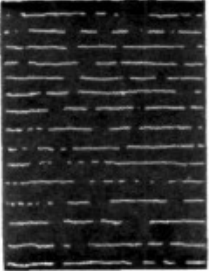
El PAC està situat al Centre Sanitari de la Plaça Nova, i, segons s'explica a una fulla que ha repartit l'Ajuntament per tot el poble, comptarà amb la presència permanent d'un metge i una infermera durant els dies i hores que estigui en funcionament, que són els dies feiners des de les 3 de l'horabaixa fins a les 8 del matí del dia següent, i els dissabtes, diumenges i festius de forma permanent. D'aquesta manera s'assegura la correcta atenció de totes les urgències que puguin sorgir a qualsevol dels tres municipis que serveix.

Per a habilitar el centre sanitari a les seves noves funcions, s'ha construït a la part de darrera, que abans era un magatzem municipal, una petita vivenda amb les comoditats necessàries per a que el metge i la infermera puguin fer els seus torns de guàrdia en bones condicions.

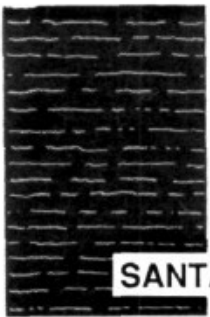
Amb l'entrada en funcionament del PAC les consultes i vi-

SA SINI SA SINI

Café'

SANTA MARIA

sites habituals dels metges són els matins de dilluns a divendres tant d'un metge com de l'altre. Els dissabtes, per tant, no hi ha consultes mèdiques, només servei d'urgències. Per als qui fan feina es recorda que, encara que les hores de consulta coincideixin amb l'horari laboral de la majoria de gent, el metge està en disposició de fer un justificant per a presentar a l'empresa, i que l'empresa l'ha d'acceptar. Allò que, en tot cas, no s'ha de fer és acudir al PAC per a qüestions de consulta habitual i sense urgència. Si un fa feia, la pot deixar per a anar al metge.

Amb el PAC s'aconsegueix una important millora, que és el fet de tenir sempre localitzats el metge i la infermera per a una urgència. Es per això que es recomana, a més d'acudir-hi només en cas d'urgència, desplaçar-s'hi sempre que sigui possible: el cas sempre serà més ben atès al centre sanitari que al domicili del malalt, i d'aquesta manera el metge seguirà localitzable per si es presenta una nova urgència mentrestant. També volem fer saber que el PAC està en condicions de cridar una ambulància en el cas que el pacient estigui en condicions de desplaçar-se i no tenguin els mitjans adequats. El que importa, a la fi, és que el personal sanitari només s'hagi de desplaçar quan sigui estrictament necessari. Això anirà en benefici de tots.

Ja ho sabeu idò, si a partir d'ara qualcú té un denou i ha de menester ràpidament un metge, ja sap on trobar-lo. Això sí, no col·lapseu el servei acudint-hi per qüestions que poden esperar.

M.V.

NORMALITZACIÓ? SÍ, PERÒ...

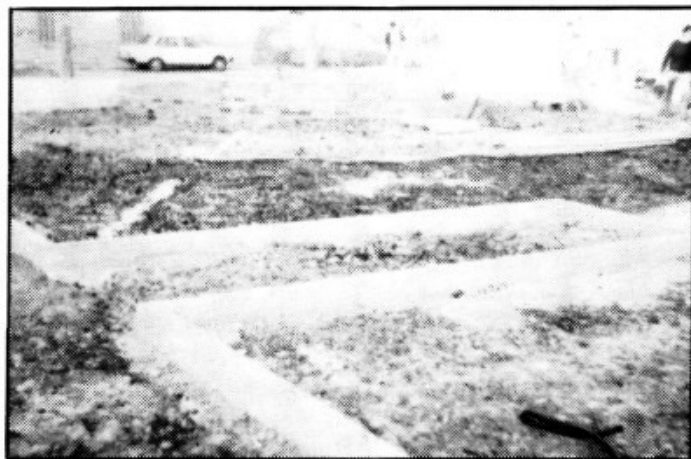

És agradable veure recobrar els noms dels carrers i places, traduïts poc a poc al nostre idioma. Però, no trobau que s'hi haguessin pogut mirar una mica més, i respectar literalment la forma amb què el poble anomena els seus carrers. Ho deim perquè en alguns casos no s'ha respectat l'article mallorquí, i s'ha substituït pel literari, i trobam que no hauria d'haver estat així. Si sempre hem dit «ses Quarterades», o «sa Revolta», per què hem de veure escrit «les Quarterades» i «la Revolta»? Els topònims mereixen ésser respectats en la seva forma genuïna. Si és normal escriure «Sa Pobla» o «S'Arracó», amb article salat, no hi ha cap motiu per no fer el mateix amb els noms populars dels carrers, que també són topònims.

I amb això, per descomptat, no volem pecar de gonellisme ni posar en dubte la unitat de la nostra llengua, la catalana. Però amb detalls com aquest, sembla que l'única cosa que es persegueix és donar arguments a l'adversari, als enemics de la normalització.

HI PODRAN JUGAR?

Si heu passat per la plaça de Son Fango, haureu vist que hi estan fent obres d'acondicionament de l'espai d'enmig. Mentre duren les obres, tota l'al·lotja de la barriada s'ha quedat

sense un lloc adequat per a jugar, córrer o fer botar la pilota; i ara ho han de fer enmig del carrer. El problema vendrà, però, en acabar les obres. Quedarà un espai apropiat per als jocs infantils? o serà només una plaça molt guapa, però inútil? És important concebir els espais lliures de tal manera que els al·lots hi puguin jugar tranquils, sense obstacles i sense haver de passar pena que puguin espenyar els ramellers. Serà així? per l'aspecte de les obres, pareix que no massa.

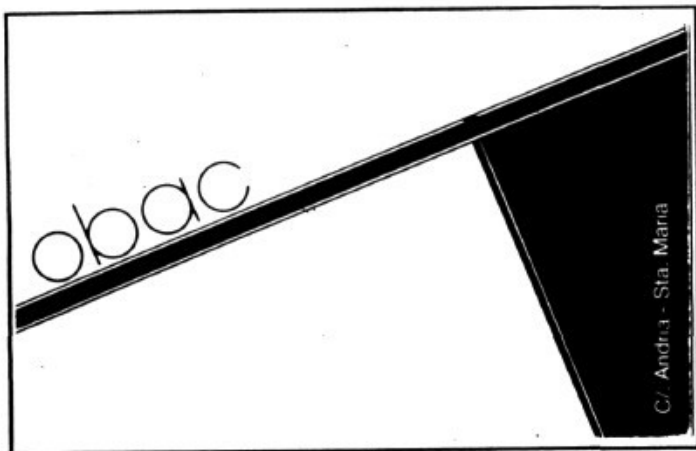
CARTES

CARROSSA DELS HOSTALS

La comissió organitzadora de la carrossa dels Hostals vol fer públic el seu agraïment a tots els participants de la mateixa, a les seves famílies que col·laboraren en el muntatge, l'Ajuntament, i a les cases comercials, sense el suport econòmic de les quals no hagués estat possible la seva realització:

Banca March
Banc de Bilbao Vizcaya
Banc de Credit Balear
Banc Hispano Americano
Bar Comerç
Bar Jaume
Cafe Can Calet
Cafe Can Carol

Can Matas
Carnisseria Rafel Comas
Casa Ramis
Catalina Serra
Creacions Moykal
Fabrica Aloda
Foner
Jaume Bestard (Fuster)
La Caixa
Miquel Parets Morro
Passatemps
Punt i moda
Sa Font
Salvador Fuster (Ferreria)
Salom i Comparini
Teixits Samper
S'Arc
Sa Perxa
Sa Taverna
T. Antonieta
Video Miquel Barrera

CASA DE LA VILA

Aquest mes de Febrer no s'ha celebrat cap plenària municipal. Però informem de les novetats més remarcables quant a l'activitat municipal:

CURSOS:

Seguint amb la campanya d'activitats culturals l'Ajuntament ja ha anunciat la celebració de tres cursos de temàtiques diferents. Es tracta d'un curs de fotografia que comptarà com a monitor amb en Miquel Rosselló, un taller de tapissos a cura d'Angela Dolç, i en vista de l'èxit de participació que va tenir el curs de cuina organitzat fa un parell de mesos s'ha decidit repetir l'experiència amb el mateix professor Rafel Fiol però ara aquest nou curs de cuina tindrà dos nivells: un d'iniciació per aquells que encara no tenen ni punyetera idea de cuina, i un altre de perfeccionament per aquells que ja en saben. Tots els cursos tendran lloc a les instal·lacions del Col·legi Públic Melcion Rosselló (Escola Graduada).

NUMERACIÓ DE CARRERS

Santa Maria del Camí ha crescut urbanísticament en els darrers anys, de manera que la numeració de les cases està francament desfasada. Per aquest motiu l'Ajuntament ja ha començat a dotar de nova numeració a les cases, procés que ha començat per la banda de la vila i que posteriorment s'extindrà a tot el casc urbà d'una manera una mica lenta perquè la tasca del canvi de plaquetes resulta laboriosa. Les noves plaquetes de numeració duen incorporada una petita reproducció de l'escut de la nostra vila.

Subvenció del C.I.M. per arreglar els vestidors

EQUIPAMENTS ESPORTIUS

El Consell Insular de Mallorca ha donat llum verda a una subvenció de 1.329.000 pessetes que l'Ajuntament havia sol·licitat de cara al manteniment i adequació del Camp Municipal d'Esports. Això s'emmarca en la inclusió de Sant Maria del Camí dins el Pla Territorial d'Equipament Esportius per a l'any 1.991.

PARTICIPACIÓ AL DIA DE LES ILLES BALEARS

L'Ajuntament participarà amb un «stand» al dia de les Illes Balears que es celebrarà el tres de Març a Valldemossa. Aquest «stand» comptarà amb els productes artesanals propis de la

nostra vila (ceràmiques, teles...) i també hi haurà desgustació dels nostres productes locals (vi, llet d'ametla...)

PATRONAT DE LA RESIDÈNCIA

D'acord amb les normes previstes en els estatus va quedar constituït recentment el Patronat de la Residència per a la Tercera Edat de Cas Metge Rei, la principal tasca del qual, en aquests moments és incentivar i estimular el projecte. Un dels acords presos pel Patronat va ser la venda del pis del carrer Blanquerna de Ciutat i de les terres de Marratxí i Algaida, per tal de poder anar sufragant les despeses de la Residència.

FONER

**MINYO
INFANT
ESPORT**

Plaça dels Hostals, 13 i 15

Tel. 62 00 48

SANTA MARIA DEL CAMÍ

**GRAN ASSORTIT DE
ROBA PER A GENT GRAN**

Fusteria

Martorell

Taller:
Bartomeu Pasqual

Tenda:
Carrer Llarg, 89

JOAN JAUME MIRALLES: LA MEMÒRIA FIDEL

A punt de complir els noranta anys, en Joan Jaume es troba en plena forma. Amb ell podeu xerrar fluixet, perquè no dóna símptomes de sordera, i davant noltros es permet el luxe de llegir un pròleg d'un dels seus llibres sense necessitat d'usar les ulleres. Però no és només físicament que don Joan demostra les seves facultats, sinó que mentalment també fa valer una extraordinària lucidesa ben estalonada per una memòria fidel que li ha permès de recopilar les nombroses dades que ha reflectit en els catorze llibres que ha publicat i en el milenar d'articles que també han sor-

«He escrit sempre en castellà a causa de les circumstàncies»

tit de la seva ploma. Llicenciat en Veterinària, els temes agraris i ramaders han estat els principals, protagonistes dels seus escrits, que malgrat l'especialització temàtica i el contingut tècnic criden l'atenció pel fet de que s'obren al lector com un camí planer i amable gràcies a la prosa fàcil del seu autor, que fins i tot ha fet també incursions en la novel·lística. Encara ara publica un article cada dijous al diari «Ultima Hora». Ell mateix reconeix que mai ha fumats, ni ha begut, ni ha anat als bars o al cinema: la gran passió d'aquest santamari ha estat sempre escriure.

Des de l'any 40 viu permanentment a Ciutat, però amb ell romanen sempre els records del seu poble, lligats per força als seus amics. El trobam a casa amb l'anècdota de que just fa una estoneta que acaba de despatxar a un propagandista de la secta dels testimonis de Jehovà.

-Ara mateix se'n acaba d'anar un d'aquests de Jehovà. Me l'he tret de damunt amb un argument ben clar: li he dit que si jo hagués nascut a l'Orient Mitjà seria musulmà, si hagués nascut a la Xina seria budista, i com que he nascut a Mallorca som catòlic i d'aquí no em treurà ningú.

-Són ben aficadissos, aquests predicadors...

-Deixe-m'ho córrer...Conec la vostra

publicació, l'he fullejada tot i que fa temps que no venc per Santa Maria. Ja sé que sou mallorquinistes, però jo sempre he escrit en castellà, no perquè jo hagui volgut expressament que fos així sinó perquè les circumstàncies de la vida m'hi han duit. La nostra llengua és la que més m'estimo, però basta dir que quan era petit i anava a l'escola de don Ramon Morey que estava situada prop de l'estació de Santa Maria si dèiem una sola paraula en mallorquí don Ramon mos pegava amb el regle als nusos dels dits i t'assegur que feia molt de mal. Estudiavem un llibre que consistia en un vocabulari mallorquí-castellà per aprendre el castellà, naturalment. Just al revés del que es fa ara. Més tard, quan vaig anar a Palma a l'Institut parlàvem en mallorquí entre els alumnes però dins la classe sempre en castellà perquè tots els catedràtics

«A l'escola, si dèiem una sola paraula en mallorquí, el mestre mos pegava»

«El franquisme va ser una comèdia».

eren de fora. Després vaig estudiar la carrera de Veterinària a Saragossa i en aprovar les oposicions em destinaren a Madrid, de manera que la formació cultural va ser completament castellanitzada. Amb tot, he traduït un del meus llibres al mallorquí («Contes, costums i escenes de la nostra pagesia») i un altre ja li vaig escriure originalment («Cosetes de la nostra terra»). També es dóna la circumstància de que tenc vint-i-tres nets i cap d'ells parla en mallorquí en part perquè han crescut a Palma dins el franquisme i en part perquè els meus fills els tenc gairebé tots instal·lats per la península desenvolupant les seves tasques professionals.

-Tant va influir el franquisme en contra de la nostra llengua?

-Vaig estar destinat quaranta anys a la Jefatura de Ramaderia de Palma i en privat parlàvem en mallorquí però en actes oficials mai. Per encapçalar els

«La situació social era tan injusta que em pensava que ens degollarien a tots».

oficis sempre havíem de posar abans de res «Viva Franco, arriba España, etc...» i altres xirimandanges d'aquestes. La política no m'ha interessat gaire mai, però he de reconèixer que el Franquisme va ser una comèdia i una canallada. Quan va esclatar el «Movimiento» els obrers vivien en una situació tan precària i desesperada que jo pensava que qualsevol acabaria ens degollarien a tots els qui gaudíem d'una posició social acomodada. Encara me'n record d'aquells estius quan jo baixava cada dia amb la bicicleta a Palma per anar a repàs i tornava a la vila amb els obrers santamariers que feien feina a Ciutat; me'n record d'aquella pols del camí, d'aquell esforç cansat, d'aquella suor que jo també suava. Era ben trist contemplar aquells homes. Els havien obligat a lluitar a les guerres carlistes, a la guerra de Cuba, i ara el país no feia res per ells. Els qui tenien el coratge de protestar tenien tota la raó del món.

-Com era la vida d'un nin de casa benestant a les primeries del segle a Santa Maria?

-Mon pare era un senyor de terres que no sabia treballar el camp, però en canvi va voler que jo experimentàs la vida de la feina del pagès durant els períodes de vacances estiuenques de què

jo disfrutava mentre cursava el meus estudis. D'aquesta manera vaig tenir l'oportunitat de sebre què volia dir anar a batre, a collir ametles, vermar, etc...Vaig aprendre que el millor vent per acompanyar la tasca del batre era el llebeig per la seva virtut de ser un vent constant, en canvi el llevant no anava gens bé perquè solia manifestar-se a ràfegues...De nin i de jove vaig viure les coses del camp com qualsevol pagès i quan vaig anar a estudiar de Veterinari ja tenia experiència. D'altra banda, quant als entreteniments de la infantesa, anava a jugar a la plaça mesclat amb altres nins d'inferior condició social.

-Com va desenvolupar-se la vostra joventut en uns moments de gran inestabilitat social i política?

-Efectivament, eren temps de constants canvis. De l'any 23 a l'any 25 em va tocar fer el servei militar com a Sergent de Complement a Inca i formava part d'un anomenat Batalló Expedicionari que constantment es preparava fent marxes de mes de vint quilòmetres per anar a la guerra d'Àfrica que es desenvolupava aleshores. Concretament la missió del meu Batalló era anar cubrint les baixes que s'anaven produint a la guerra i sovint els Sargents eren ferits o molts al front i en cridaven d'altres per

«Encara me'n record de la trista imatge dels obrers tornant en bicicleta cap a Sta. Maria».

«L'ambient dels carnisers als escorxadors no era del meu gust».

substituir-los però vaig tenir la sort d'ascendir a Sub-oficial, i com que de Sub-oficials no hi solia haver baixes al front perquè se'n cuidaven més que res de la comptabilitat, a la llarga va anar bé i no m'arribaren a cridar per anar a l'Àfrica. Anys després, el 27, vaig acabar la carrera. Record una anècdota, de l'època en què un cop llicenciat jo preparava les oposicions, amb el batle Simonet de protagonista. Resulta que un menescal de fora poble que exercia a Santa Maria guanyava 150 duros al mes i jo li vaig proposar de compartir la feina. El batle Simonet, a qui per cert jo aleshores no coneixia de res, va intervenir directament en l'afer i va dir referint-se a mi que havent-hi un menescal santamariet el poble no n'havia de mes-ter d'altre, de manera que va despatxar l'anterior. En aquella època els Ajuntaments tenien la facultat d'anomenar el metge, l'apotecari, etc...L'experiència a l'escorxador de Santa Maria va servir-me per comprendre que ésser menescal de poble no era precisament la meua vocació, aquell ambient de carnisers amb els ganivets esmolats no era del meu gust. En haver aprovat les oposicions vaig ingressar al Cos Nacional com a Cap Provincial de Ramaderia. D'aquesta manera a partir de l'any 28 vaig passar a residir d'una manera més continuada a Santa Maria.

-Quines impressions guardau d'aquella època?

-Els meus records van lligats amb força a les tertúlies culturals que una colla d'amics celebràvem amb freqüència a Can Bestard. No parlàvem d'altra cosa més que de temes relacionats amb la cultura. Erem en Joan i n'Andreu Bestard, en Miquel Santandreu «apotecari», els germans Salom i jo. A vegades s'ens afegien n'Antoni Coll, en Bernat Gomila i en Joan Montcada. Les nits d'estiu en què hi havia lluna plena acudíem al quintar de tafona que hi ha al Sagrat de l'església i allà parlàvem i discutíem en tertúlia de l'art, la música, la història o la literatura fins a la mitjanit. També teníem l'obsessió, que era

«De jove vaig sebre què significava treballar al camp».

Acte de entrega de la medalla al mèrit agrícola per el Ministre Allende Garcia Vázquez en presència del Subsecretari del Ministeri Abril Martorell

**«Les nits de lluna ens reuníem
al Sagrat i parlàvem de l'Art i la
Cultura».**

capitanejada sobretot per don Joan Bestard, d'ajuntar la Vila i els Hostals convertint la Plaça Nova en una zona verda, projecte que finalment va poder dur a terme no sense que costàs seriosos disgusts a don Joan Bestard a causa dels trastorns que suposava haver d'expropiar set finques rústiques i dues urbanes. També dúiem entre cella i cella la demolició de la illeta de Ca'n Mig.

-Quan vàreu començar la vostra obra bibliogràfica?

-Molt més tard. Vaig casar-me el 32 i vaig seguri vivint a Santa Maria fins el 36, en què amb motiu dels bombardejos damunt el poble ens traslladàrem a Ciutat. Després canviàvem d'un lloc a l'altre segons la seguretat que oferia, fins quie acabada la guerra ens instal·làrem definitivament a Palma. I no va ser fins l'any 69, en uqè per antiguitat vaig ser ascendit i destinat al Consell Superio Agrair a Madrid, que vaig començar seriosament a desenrollar la meva tasca d'escriptor. Com que allà a Madrid no fèiem res de res com no fos anar a prendre qualche cafè, i endemés em varen adjudicar una mecanògrafa magnífica, vaig aprofitar la conjuntura per escriure la major part dels meus llibres.

-I un cop jubilat?

-El 72 vaig jubilar-me i en principi em va fer il·lusió dedicar-me al conreu de les vint quarterades de terra que tenia a la finca de Pinaret, a Binissalem, però ben aviat me'n vaig donar compte que allò me venia gros, més que res per haver d'aguantar gent de fora. Per evitar enrabiades vaig cedir l'explotació de la finca al meu fill.

-Quina és l'opinió d'un expert com

**«A Mallorca la crisi agrària no
té remei».**

vós sobre la situació del camp a Mallorca?

-La millor cosa que poden fer a Mallorca els pagesos és guardar bons els arbres perquè no es morin i esperar mil·lors temps per a l'agricultura.

-Quina és la causa d'aquesta crisi?

-El turisme. L'agricultura no ha pogut

**«A Madrid tenia poca feina i
una bona mecanògrafa, i vaig
aprofitar per escriure els meus
llibres».**

soportar la competència d'uns salaris més alts per a la mà d'obra al sector turístic i de la construcció.

-Solucions?

-Cap ni una. Totes les reserves d'aigua es destinen al turisme, i encara resulta que ha de ser salada. El bestiar de llana encara és la única explotació que pot salvar-se una mica.

-Quin futur pot tenir el cultiu de la vinya en una zona com Santa Maria?

-Veig difícil que pugui tirar endavant perquè es tracta d'un cultiu que exigeix una constant mà d'obra al llarg de quasi tot l'any i d'aquesta manera costa molt de fer -lo rendible. En un dels meus llibres ja parlava de que per les zones com Santa Maria l'única possibilitat seria comptar amb cellers o dedicar-se al raïm de balança.

-Les cooperatives?

-Han fracassat totes.

Don Joan Jaume Miralles, un altre santamarié singular, autor d'una extensa obra. La memòria fidel d'un home que ha vist, ha escoltat, ha sabut i també ha volgut transmetre la seva experiència a les futures generacions. per sort, la nostra vila ha estat generosa en homes d'aquesta mena, i la nostra publicació s'ha pogut honrar amb el testimoni d'alguns que, en els seus respectius, caps, han duit a terme una tasca sovint silenciosa però fructífera en el terreny de la literatura, l'història, l'ensenyament, l'art o les ciències. Només queda desitjar que les futures generacions de santamariés sàpiguin apreciar, aprofitar i aprofundir en aquesta important herència.

Texte: Joan Serra Mercadal

Fotos: Rafel Pizà Ordines

MIQUEL SANTANDREU

*Vespinos - Mobylettes

*Moto-serra ECHO

*Moto-cultor PIVA

*Vespa

Bernat de Sta. Eugènia, 126 - Tel. 62 00 77

Mare Nostrum

SEGUROS

ANTONI OLIVER
AGENT

C/. Jaume Ferrer, 5

SANTA MARIA

Tel. 14 00 35

EVOLUCIÓ ECONÒMICA SOCIAL AGRARIA A STA MARIA DEL CAMÍ (1.973)

Per Joan Jaume Miralles

A l'albada de la meua infantesa, primeres dècades del segle, era Santa Maria, el meu poble d'origen, una vila pobre i el que és pitjor, sense ànsies, sense ambicions, resignada a viure en la penúria. Els propietaris, amb les vinyes delmades per la recent filoxera i la majoria, sense ànsies per a sobreposar-se a la desgràcia. La massa obrera en la seva gran majoria sense feina i obligada a haver de cercar-ne allà on en pogués trobar.

Així com en els pobles veinats, sobretot Binissalem, després de la calamitat agrícola va triomfar l'esperit comercial, a Santa Maria no va ser així. Les poques indústries que sorgien serien de famílies de fora. Els doblers que hi havia al poble, que no eren molts no s'arriscaven en una aventura industrial. Hi va haver una fàbrica de vidre, una altra de corderia, de licors, teixits, molt poca cosa que no arribava a cristallitzar.

Tanmateix, la població, la vila, havia conegut abans una època de prosperitat. A la meitat del segle passat seria la primera de Mallorca de rebre el tren de pas cap a Inca.

A Palma s'havia creat un benestant burgesia i per no ser manco que la noblesa a l'estiu s'imposava l'obligació de sortir de la ciutat, «anar a fora», i cap altre indret era millor que Santa Maria, a 25 minuts de distància, la qual cosa permetia als marits que els matins poguessin atendre els despatxos, oficines o negocis.

D'altra banda ens trobam amb un altre sector que en l'escala social dins la ruralia ocupava un alt escaló: ens

referim als «amos de possessió» que també havien triat la vila com a lloc de retir. En els dies de la meua infància eren moltes les famílies que de malnom duïen el topònim de la finca que havien regentat: Xorrigo, S. Termes, Son Everso, Son Nebot, Son Nét, Engueraia, Peguera, Son Brondo, i de l'àmbit local Son Seguí, Son Torrela, Es cabàs, Son Oliver, S'Arboçar, etc, etc.

El poble que fins aleshores havia estat reduït al nucli urbà del Sud on era situada la Parròquia i l'Ajuntament s'estirà a la recerca de la carretera i de la línia fèrria que corrien paral·leles i gairebé juntes a la part Nord i allò que abans només eren «ets hostals» (on descansaven les cavalleries de trànsit) i el Covent i hort dels mínims es transformà en una populosa barriada molt superior al nucli urbà antic. El poble va tenir la sort de comptar amb

un home d'una gran talla en el ram de la construcció que no sols deixaria com a herència als seus fills igualment mestres en construccions sinó també una tradició (en aquesta professió) que encara perdura actualment. Ens referim a Mestre Jaume Juan.

Es construïren en aquella segona meitat de segle de trenta a quaranta cases no direm pairals, però sòlides, confortables, i de molt bona aprença que allotjarien a aquestes famílies de la nova burgesia. Al mateix temps se n'aixecaren uns centenars d'altres més modestes però que així mateix reflecteixen aquella època de prosperitat que no era solament en l'aspecte material sinó també en l'intel·lectual. De referències rebudes en la meua infantesa sé que al Casino del poble es reunien diàriament de deu a vint universitaris que animaven culturalment la vila.

L'aspecte agrícola es de-

senvolupava normalment amb la seva producció de raïm i la seva transformació en deliciosos vins.

Però després entrem en el segle actual amb les vinyes desaparegudes i amb la fi de les noves edificacions; la burgesia i la naixent i acomodada classe industrial i comercial de la ciutat (per a l'estiueig) agafa altres tresques; comença l'atracció envers zones marítimes sobretot Porto Pi i el Terreno i també als suburbis del Nord afavorits pel recentment inaugurat tren de Sóller i els tramvies, primer moguts per tracció animal i després elèctrics.

El cert és que en una dècada no es construeix al poble ni una sola casa i el que és pitjor, bastantes van quedant buides i abandonades. Record que a mon pare n'hi oferien una de devora canastra per la modesta quantitat de 500 pessetes, rebutjant l'oferta perquè li so-

brava teulada.

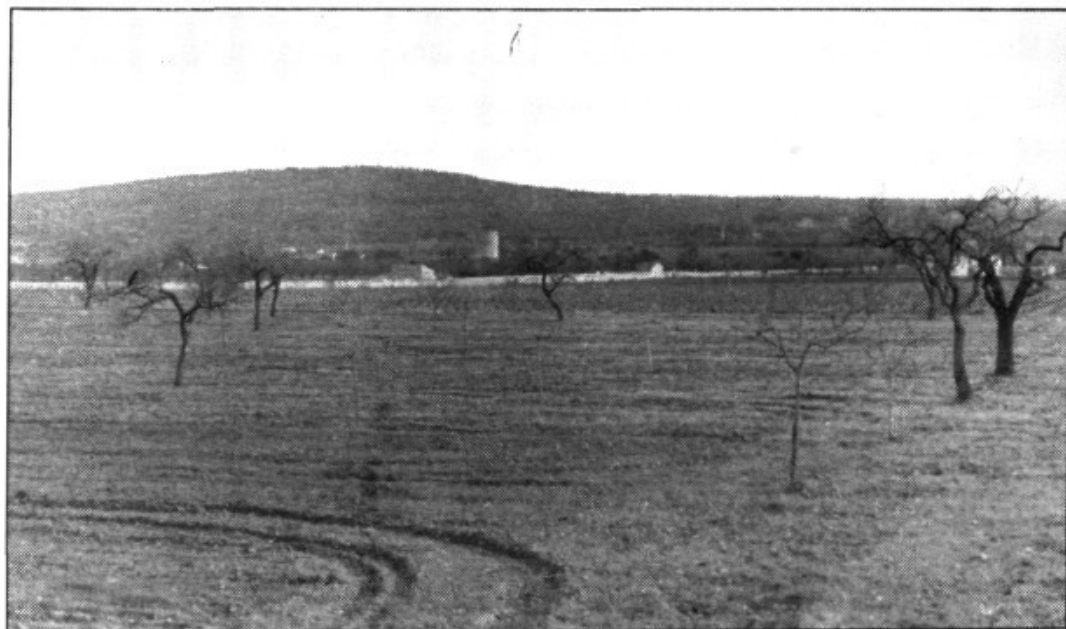
Què se'n faria, aleshores, de la massa treballadora? D'Aquells vinyòvols? D'aquella arrelada tradició de picapedrers? La pobre agricultura del poble no podia recollir-los i ve la fugida dels homes i també de famílies senceres, qui a Cuba, qui a la ciutat, que començava la seva expansió a mesura que s'enderrocaven les murades, i la majoria, els peons, es conformaven servint de gargamellots en els pobles del Pla de Palma. Se n'anaven les matines dels dilluns i tornave al capaltard dels dissabtes fins que després de la Gran Guerra es generalitzà l'ús de la bicicleta la qual cosa va permetre la diària trobada familiar.

Així arribam als dies de la República amb unes agricultura i ramaderia rutinàries i sense gairebé gens d'indústria tan sols una de teixits i una altra de botifarrers ambdues de propietaris externs, però malgrat la deficient situació econòmica les passions polítiques no prenen fort en la psicologia santamariera.

Arriba el Moviment i el poble col·labora amb dignitat i esperit de caritat. Arriba després la post-guerra amb els seus problemes alimentaris. Atès que aquelles terres pobres no poden donar pa i d'altra banda la seva rica producció d'ametlla en el moment en què les plantacions de Son torrella (parcelada) està en tota la seva plenitud es troba sensiblement desvaloritzada. Davant tot això la situació és difícil, tremenda...

Situació actual. Per adonar-se'n el millor el pujar a la Serra que separa el terme amb el de Marratxí. «Es Coscois», des d'on no tan sols es descobreix aquest sinó també tota la part plana del Llevant illenc; l'esguard es perd en les calitges de la badia d'Alcúdia.

Llevat d'aquesta obertura

ampla i plana de Llevant, la resta del terme està tancat per un amfiteatre de muntanyes. La serralada al nord, la serra de Son Maiol a l'Oeste; i la del Sud Son Seguí. A les parts arrezerades immediates a les muntanyes hi ha l'ametller i el garrover, conreus simultanis amb els pasturatges que tots baixen i s'escampen fins el casc urbà encara que exposats a les fredories de l'hivern. Per l'ampla plana oberta al llevant es troben les vinyes que continuen per Consell, Biniali, etc. les quals, segons quin any, són fetes malbé per les gelades tardanes de la primavera.

El més important, no tan sols en l'aspecte econòmic sinó també en el social, és que totes aquestes terres llevat de les finques de Es Cabàs i Son Verdera al Nord, i Son Seguí i Son Borràs al Sud adossades a la muntanya amb una gran proporció de pinar, les altres, en lots d'una, dues, cinc, deu quarterades, són propietat en gran part d'aquelles famílies en què el pare o el padri fa 20 anys (per anar a treballar a Palma) feien servir la bicicleta; de no en fa més que 10 la motocicleta, i actualment fan servir l'automòbil-turisme.

Aquestes famílies amb independència del treball o

ofici cuiden les seves finques amb tota diligència sobretot en el sector nord de foravila, on enmig de la quarterada hi ha la vivenda familiar abans vella i corcada, ara restaurada amb totes les comoditats que permet la recent electrificació.

Però el més interessant del poble, molt més que la seva economia agrària, de la seva pròspera ramaderia de porquim i aviram ambdues de caràcter industrial, és haver aconseguit, malgrat esser una població de l'interior, assolir els beneficis del turisme.

A 14 kms. del cor de Palma; a la carretera radial d'Inca del més alt caràcter industrial i comercial uns enllaços asfaltats que la comuniquen directament amb Pòrtol, Sa Cabaneta, Sta. Eugènia, Biniali, Consell, Alaró, Bunyola, Esporles, i endemés col·locada la vial en el mateix cor de la zona de «Baixa Muntanya» per excel·lència ametlera i garrovera, per aquestes circumstàncies està destinada a ser aviat una ciutat satèl·lite de la capital que permeti de gaudir dels múltiples beneficis i avantatges de la gran urbs i alhora disfrutar dels encants que en la vida rural ens ofereix la natura.

Com va poder arribar el turisme a Santa Maria? Hem

de reconèixer que el municipi gaudeix d'una sèrie de meravelles: l'església Parroquial, veritable joia del Barroc; les coves de Son Pou d'una grandiositat impressionant; la casa senyorial de Son Torrella, Sultana de les de Mallorca; l'agradosa pol·lancreda de ses Quarterades i el pati de l'antic Convent del Mínims.

Però totes aquestes bel·leses no haurien estat suficients de no haver-se arribat a l'enderrocament de la illa de Can Mig.

Miquel Forteza, amb el seu gran amor per Santa Maria, com per a tota Mallorca, essent enginyer en Cap d'Obres Públiques, en previsió de la intensa circulació que prendria la cruïlla de les carreteres de Palma a Alcúdia i de Santa Maria a Bunyola, aconseguí l'enderrocament de l'esmentada illa que existia entre ambdues vies i va romandre al seu lloc l'ampla i espaiosa avinguda que permet l'aparcament de cotxes i grans autobusos, condició indispensable per tal que la vial pogués rebre els visitants que hi van per conèixer les seves bel·leses, especialment el Museu de vestits antics instal·lats en l'immediat Convent que fou del Mínims.

FRANCESC DE BORJA MOLL ENS HA DEIXAT

Coanegra és una revista dedicada fonamentalment a l'àmbit local. No són excessives les vegades que tractam temes de fora d'aquest àmbit. Però a vegades és necessari fer-nos ressò des de les nostres pàgines de notícies «de fora poble». La mort de Francesc de Borja Moll és una d'aquestes ocasions.

Dia 18 Don Francesc, després d'anys de malaltia, ens deixà per sempre. Però ens queda l'exemple de la seva vida de treball, de constant dedicació i d'un immens amor per la nostra llengua. Es per això que, també a la nostra revista, volem dedicar-li unes quantes retxes en prova de petit homenatge a la seva memòria.

Nascut l'any 1903 a Ciutadella de Menorca, es va traslladar a Mallorca en la seva joventut, on col·laborà amb Mossèn Alcover en l'immens treball de fer realitat una de les obres més completes que qualsevol llengua pugui tenir: el Diccionari Català-Valencià-Balear; a la vegada que s'iniciava en l'estudi de la filologia catalana i romànica. A la mort de Mossèn Alcover, l'any 1932, Moll es va fer càrrec de la continuació del Diccionari, els primers fascicles dels quals havien començat a aparèixer l'any 1926, després d'una feina ingent de recórrer els Països Catalans de punta a punta, cercant cada paraula, cada pronúncia, cada matís arreu de ciutats, pobles i llogarets. La continuació del Diccionari va ser una feina llarga i dura, plena de dificultats de tota casta. No va ésser fins a 1962 que l'obra es va veure finalment publicada en la seva totalitat, en una època especialment difícil per al nostre idioma, perseguit com estava per part de les autoritats espanyoles. Va ésser en el mateix any que es va fundar l'Obra Cultural Balear, gràcies a l'impuls i el coratge de persones com Francesc de Borja Moll.

Però no tan sols tenim el diccionari per agrair-li. Moll va ésser, a més d'una excel·lent persona segons tots aquells que el conegueren personalment, un estudiós, investigador i erudit de la llengua en tots els seus aspectes: escriptor, traductor, editor, professor i sobretot, un gran lluitador i diàlegador de l'idioma. No és estrany, per tant, que durant la seva vida rebés nombrosos premis i guardons com a prova de reconeixement de la seva labor tenaç.

La seva mort ha estat especialment sentida dins tot l'àmbit de la cultura catalana. I és que Moll, vencent totes les dificultats polítiques i socials, va ser capaç de defensar i preservar el nostre patrimoni lingüístic i cultural, i arribar a ésser una

La dècada dels seixanta durant les festes de Sta Maria del Camí es celebraven actes literaris que sovint comptaren amb la presència de don Francesc de B. Moll. Aquesta imatge correspon a l'any 1968 en el moment de què l'il·lustre filòleg ofería una conferència sobre els llinatges santamariers a la Plaça de la Vila

de les poques figures apreciades i respectades per tota la societat. En nom de tots aquells que estimam i intentam el millor per la nostra llengua, també des de Coanegra: gràcies, moltes gràcies per tot, Don Francesc.

Sa Perxa

tota casta d'embotits
formatges, pates, vins i caves
pollastres, conis i cuixes de xot a l'ast

Tel. 62 11 17

qualitat balear s.l.

José L. Ferrer
FRANJA ROJA SA
Canellas
DESTIL·LADORS SANTA MARIA

**DISTRIBUIM ELS LICORS DE SANTA MARIA
I ELS VINS DE BINISSALEM**

Rei Sanxo, 3

Tels. 14 00 17 - 62 01 66

FRAGMENT DE LES MEMÒRIES DE D. FRANCESC DE B. MOLL DEDICAT A L'AVENC DE SON POU

Don Francesc visità un parell de vegades l'avenc de Son Pou. Amb motiu de les fetes literàries que s'hi celebraven a les primeres dels anys setanta. Se coneix que el paratge li degué agradar força, perquè després en dedicà unes bellíssimes paraules a les seves memòries titulades «Els altres quaranta anys». Amb motiu de la recent desaparició de l'eminent lingüista hem trobat oportú reproduir a les pàgines de «Coanegra» aquest fragment:

«A L'AVENC DE SON POU»

Molts de mallorquins desconèixen un dels paratges de bellesa més recòndita i misteriosa que es puguin trobar dins la seva illa; l'Avenc de Son Pou o de Coanegra. Jo mateix no hi havia estat mai fins que hagueren passat cinquanta anys de la meua primera vinguda i de residir a Mallorca.

L'Avenc és una cavitat subterrània, una sala de roca dins el cor de la muntanya, a manera de nau d'una catedral immensa no feta d'artistes humans, sinó de la mateixa naturalesa. Hi entren per un passadís llarg i estret -obra dels homes- que desemboca en aquella caverna grandiosa. Les parets de penya s'alcen formant com una cúpula colossal, que en el seu centre queda oberta a l'aire blau, com si s'haguessin oblidat de coronar-la amb el clàssic cimbori. Aquell ample i altíssim esvoranc, volta de fulles verdes de la flora muntanyen-

ca, és la boca de l'Avenc, la seva entrada primitiva, i transmet a l'interior una llum plàcida i suau que embelleix el recinte i conforta l'esperit.

Sempre m'havien cansat les grans coves, per meravellosos que fossin els caramells del sostre i els llacs dorments del fons. Sempre he estat d'aquells qui diuen que la cosa millor de l'excursió a les coves és la sortida. Però aquest any 1971 em van convidar a una festa literària dins l'Avenc de Coanegra, i m'hi vaig trobar bé, i no frissava de sortir-ne. Es un lloc que fa ganes de romandre-hi molta estona a contemplar els canvis de coloració de les roques i d'aquell tros de cel i a abeurar-nos de silenci i de pensaments.

Costa i Llobera va cantar en bells alexandrins la majestat i el misteri d'aquest coval. Una de les seves estrofes diu:

Callau, vanes converses.

Dins l'alta quietud
d'aquest cor de Mallorca,

només bé hi escauria,
clamor de nostra raça,

son càntic renascut...
Oh, com a ses tonades,

amb veu de multitud
aquest avenc ressonaria!

Dones en aquesta cova encantada se celebra, cap al setembre, una festa de premis literaris patrocinada pel doctor Macià Ensenyat, propietari de Son Pou, i per l'Ajuntament de Santa Maria del Camí. S'hi reuneixen un parell de centenars de pelegrins lletraferits, que fan l'esforç de pujar alguns quilòmetres de mala petja per sentir el veredict del certamen i aplaudir el guanyadors. L'ampitada és forta i la suada també; però anau alerta, els qui no hi heu estat mai: quan us ficau en el passadís sota terra, i sobretot quan heu entrat dins el coval, posau-vos roba, si no voleu agafar un refredat. L'ambient allà dins és fresquíssim, i ni l'ardor de la poesia ni l'escalfor de centenars de cossos batejats de vida aconsegueixen mitigar la fredor de l'aire subterrani.

Aquell any era el primer en què es feia la festa literària, i es feia a honor del poeta Costa i Llobera, que anys enrera havia visitat l'Avenc i s'hi havia inspirat per el poema que abans ha citat.

L'any següent em demanaren que formàs part del jurat del certamen, en companyia dels bons amics Miquel Dolç, Antoni Amorós, Josep Capó i Josep Maria Llompart. Va ésser la segona vegada que estat dins l'Avenc, i probablement serà la darrera. El 1973, pel setembre, érem de viatge a Astúries i Galícia; i ara la meua salut ja no va prou llatina per a permetre'm caminades costa amunt com la que requereix el peregrinatge a Coanegra.

Els anys 1971, 1972 i 1973, es celebraren les «Festes de Son Pou», que eren diades literàries a l'Avenc. La present instantània mostra a don Francesc de B. Moll participant en tals esdeveniments. D'esquerra a dreta tenim a Bartomeu Torres, Francesc de B. Moll, Baltasar Coll, Rafel Jaume, Bari Antolí d'Ensenyat i Guillem Colom

ON LI PEGAM?

Creim que no ho paga haver-te d'anar a la costa per poder-te passar un vespre divertit.

Els que som d'aquest parer, creim que és millor quedar dins els pobles i fixar-se bé amb la quantitat de temes que es parlen, de la gent que entra i surt i d'aquests personatges tan peculiars, coneguts i normalment divertidíssims que té cada poble.

Amb la quantitat de «PUBS» que darrerament s'han obert, creis que paga la pena anar per Alcúdia, S'Arenal, Ca'n Picafort, Gomila o altres llocs, a que t'omplin de trepitjades, de no poder xerrar amb ningú pel volum dels tocadiscs i de no tenir l'oportunitat de conèixer tanta de gent com a dins un poble, perquè la majoria són «GUIRIS» i, com ho fas?

Emperò seria convenient que ens donàssim a conèixer, no?

La nostra història té molt d'increïble i molt de veritat, per a dir-vos qualque cosa, totes dues creim que hem duit molta de sort i molta de casualitat.

Com podria creure-se qualcú que dues monedes de vint duros han pogut anar al Burundi i tornar intactes?, però així ha estat.

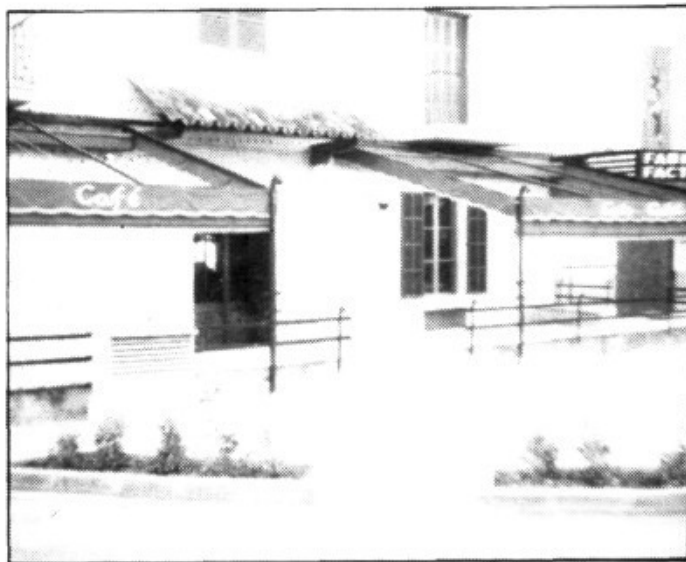
Hem vingut dins la butxaca d'un missioner i hem arribat a Santa Maria del Camí, del mateix lloc d'on partírem, fa ja molt de temps, qui ho hagués dit?

Simple, molt simple. Al Burundi no utilitzen el mateix sistema monetari que aquí, i clar, per equivocació o per sort ens en anàrem dins la butxaca d'un missioner i dins la mateixa per un paquet de WINSTON hem pagat dins el calaix d'un bar de Santa Maria, el bar Ca'n Calet.

ON LI PEGAREM?

L'únic que ens diferencia l'una de l'altra és el nostre caràcter i la nostra manera d'esser, a més de la diferent forma que tenim de veure la societat, però som ben iguals; som dues monedes de vint duros: daurades, rodones i amb la mateixa gruixa.

-Això no pareix el mateix d'abans, hi ha més llum, hi ha més gent... La jovea de Santa Maria, un dissabte horabaixa s'estima més anar a fer un cafè a C'an Calet, jugar als escacs, anar a fer un bitllar o ben bé a beure i xerrar amb els companys que només pots veure els caps de setmana. Sí, i és molt divertit mirar cap el mirall i veure els foravilans que entren i no s'en n'adonen de l'escaló que hi ha a l'entrada d'aquest Cafè, que en té tanta d'història.

-També crec jo que aquesta marxa que duen en dissabte horabaixa no és com la d'abans, la d'abans era calmada i ara es mou, al manco de «llengua».

-Què vols dir amb això de la llengua?

-Mira, ho he dit per dues raons: la primera, perquè la llengua autòctona d'aquí ha fet que els joves desenvolupin el seu sentit de la discussió i el seu sentit de la creença, cosa que, des de feia molt de temps, ja no es creia en res, i la segona, és perquè molts de joves només xerren i xerren i no saben el que diuen, xerren sense pensar o se pensen que saben el que diuen i en realitat l'únic que saben és fer mal ja que, moltes de les coses que contenen no tenen fonaments verídics.

-Sí, però hi ha alegria, els sentir-los parlar em fa fixar que ara es diuen pels seus malnoms i no es diuen Pep, Antoni, o d'altres, te n'has adonat?

-Eh! ara ens treuen del calaix, on ens duran?

-Ens ha duit a la butxaca de'n Toni «Sheriff», quan li han tornat el canvi del bitllar, i mos duu de cap a l'Obac.

-Obac, és un nom que ens sona a tranquil·litat, no ho trobes?

-Sí, doncs l'Obac és un lloc tranquil, és un lloc que té els seus clients fixos, els seus clients de sempre, hi ha quatre cambrers, t'hi has fixat?

-Hi ha en Maties, en Miquel, en Sebastià i En Toni, fa poc que hi fa feina, però és un cambrer molt competent que sempre fa bona cara i té una rialla, una broma, una cosa que fa tenir els clients contents.

JOAN FORTEZA CAMPINS

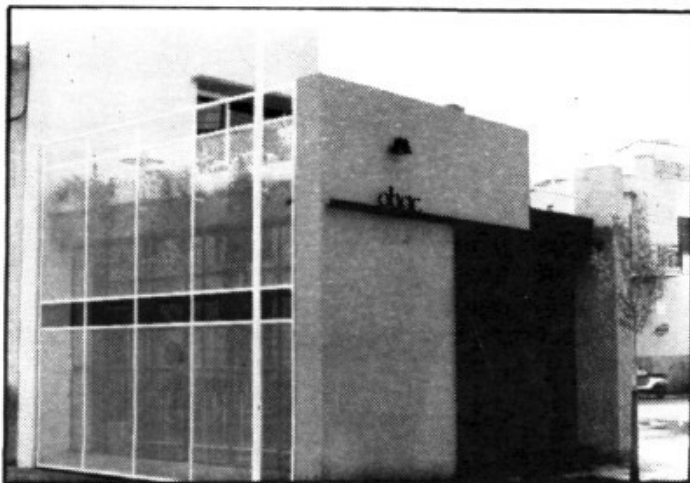
Instal·lacions elèctriques
xarxes de baixa tensió
bombes submergides

Carrer Bartomeu Pasqual, 4 A - Tel. 62 09 39

CONFECCIONS

VICÉ

MODA JOVE

-Solament ell podria ser un cambrer que sabés de què xerrar amb tothom amb aquelles nines del cantó de la barra que tenen una festejera rabiosa i no saben amb qui festejar, amb aquells joves que els encanta beure i no els agrada beure tots sols.

-Mira acab de sentir que un jove li deia a l'altre, En Toni és un d'aquells cambrers que sap fer clients, i que beu amb tots, i és possible.

-L'ambient de dins Obac el dissabte a vespre és familiar, conegut i agradable per a tots, no?

-Emperò hi trobaràs els mateixos de sempre, no hi ha els «Críes» que podem trobar a altres llocs de Santa Maria i tampoc la quantitat de «guiris» que podem trobar a la costa.

-Eh! tu! ara entra en Jaume «Mig», inevitablement tothom se n'ha temut.

-Sí, demana un «pepito» i una cervesa.

-M'he fixat que ara fan molt de menjar per aquí, deu esser hora de sopar, sandwichs, «pepitos», pa amb olis i d'altres.

-Mentre que tu me xerraves...

-O no m'escoltaves?

-Deixem xerrar, dona, mira, doncs, mentre tu me xerraves jo he sentit que deien que això de la doble porta nova ha estat una bona porcada dels veïnats, després de tant de temps d'estar obert l'Obac i després de tant de sentir renou, que ara els pega per fer que l'Ajuntament faci posar una porta nova, mira que ho són d'efectes retardats.

-Dona! seria lògic si l'haguessin obert fa dos mesos, podria ser que els molestàs.

-Sí, però a l'hivern que la porta només s'obri quan surt o entra gent no pot molestar molt la música, no ho trobes?

-Ara els veïns no es poden queixar molt, i fins ara ningú ho havia pogut sentir, i no havia molestat a ningú mai.

-Clar, que ara ningú pensa que a l'estiu seria pitjor, doncs a l'estiu la terrassa està oberta de bat a bat i llavors si que serà tràgic, esper no haver de sentir els crits dels veïns.

-Ni tampoc que qualche veïna tota descambuijada surti per la finestra a dir als joves que callin, seria divertit veurer-ho...

-Aaaaaaaaah! amb aquesta sortida de caixa quasi quasi he pres el vol, tu no?

-Sí, però de qui són aquestes mans, ah! mira d'una persona de la qual ja n'haviem parlat.

-Si de'n Jaume «Mig», on ens durà? Ja veurem on li pegarem.

Com sempre ens acomiadarem però sabreu més coses de nosaltres i el mes que ve sabreu on li hem pegat.

Dues-Centes

GLOSAT

GOLF PÈRSIC

Si no es posen d'acord
en Bush i en Saddam
tot el món complicaran
i en tendrem un gran record.

A Mallorca nit de revetla
Sant Antoni celebrant
a Irak bombejant
en quan a sa festa sa gent claretja.

Ja era més de mitja nit
sa revetla ja acabava
sa televisió ja mostrava
es començament des «bullit».

Sa gent està intranquil·la
escolten ràdio i televisió
tothom ha perdut s'humor
sa gent està malsufrida.

Es que tenen experiència
pensen en el mal moment
Perquè sa mata tanta gent?
degut a sa violència.

Per tot manifestacions
protestant contra la guerra
això es un destruir la terra
víctimes: grans i infants.

A n'es Govern demanant
que doni explicacions
de tots aquests avions
que d'Espanya van despegant.

Perquè tanta de guerra
provocant tanta destrucció
amb l'hermós que es fer l'amor
a totes les parts de la terra.

Si no s'acaben ses questions
turistes en vendran pocs
daran pena molts de rebosts
seran petites ses racions.

Rafel Estarellas
Febrer del 1.991

Estudi
fotogràfic
Llorenç
Frontera

Plaça Hostals, 44
SANTA MARIA DEL CAMÍ

Tel. 14 00 52

LUL.LISME I ANTILUL.LISME (II)

L'ANTILUL.LISME DEL RECTOR MORA

El rector Mora ens deixà fet i acabat el retaula del altar major de la parròquia i també les portalades i el campanar. Per tant mereix un reconeixement i bona memòria per tota la magnificència del nostre primer temple. Per altre part ell i el vicari de Santa Eugènia eren antilulistes i mereixen recordar la seva actuació amb pena. Els Canyelles de Terrades i els de Cas Sucrers eren decidits defensors del Beato Ramón Llull. Dins el llibre de «Història de Santa Maria del Camí» que publicà el Rt. D. Josep Capó Joan, hi ha detalls que creim un dever destacar: «El dia 23 de Juny els Srs. Antoni Canyelles i el seu fill Andreu de Cas Sucrer, notificaren al rector que els havia nascut un minyó, fill i net respectivament, i que desitjaven imposar-li el nom de Ramón Llull. El rector replicà que tenia bulles que ho prohibien». En vista de tals manifestacions els Canyelles anaren a batetjar-lo a la Seu de la Ciutat, sens dificultat de cap casta. Dia 29 de dit any i més d'abril, Mn. Bartomeu Mates, natural de Santa Maria sollicità una festa votiva a la Inmaculada i al beat Ramón Llull. El rector replicà que tenia bulles que ho prohibien». En vista de tals manifestacions els Canyelles anaren a batejar-lo a la Seu de la Ciutat, sens dificultat de cap casta. Dia 29 de dit any i mes d'abril, Mn. Bartomeu Mates, natural de Santa Maria sollicità una festa votiva a la Inmaculada i al beat Ramón Llull. El rector Mora no l'admeté a la parròquia. En canvi se celebrà al convent del PP. Mínims, amb tota solemnitat.

A l'any 1772 succeí un fet lamentable. Un dia que el superior de l'ermita de Son Seguí el germà Gabriel de Sant Pau, natural de Petra, anà a visitar al propietari i gran benefactor de dit cenobi, D. Salvador d'Olesa, dit senyor digué al ermità queu el P. Cifre de la orda Carmelitana, li havia demanada la seva intervenció per predicar la corema a Santa Eugènia, demenà el Sr. Olesa que l'ermita anàs a Santa Eugènia i ho digués al vicari Sr. Nadal, que era antiul.lulista cèrrim. Dit vicari digué que sí. El pare Cifre durant los sermons en diverses vegades va anomenà el beat Ramón Llull. El vicari, quan devallà el P. Cifre de la trona s'enrufi i li digué que li havia embrutada sa trona. Acabada la quaresme dit vicari anà a parlar amb el rector Mora, i quan vingué, dia 5 de setembre, a Mallorca per bisbe de la nostra illa, els dos veren el moment propici per castigar l'ermità que havia proposat dit predicador per encàrrec del Sr. Olesa.

El resultat fou que dia 8 de desembre arribà a Santa Maria del Camí, el primer escrivà del crimèn amb altres ajudants «i dirigits per l'escolà major de la parròquia s'encaminaren d'anit cap a l'ermita, distingueren a l'ermità Gabriel i s'apodararen de cent lliures que

aquest tenia recollides per fer una llàntia per l'església de Santa Eugènia i conduïren l'ermita a l'estable de la rectoria de Santa Maria (ca ses monges actual) i d'aquí a la presó eclesiàstica i exili perpètuu del regne mallorquí». De llavonces ença hi ha hagut més ermitans a l'ermita de son Seguí.

Els antil.lulistes: El bisbe Diaz de la guerra

La temporada del govern eclesiàstic dels antil.lulistes tingué la màxima virulència durant la permenència a Mallorca del bisbe don Juan Diez de la Guerra, el qual vingué des de Nàpols dia 5 de setembre del any 1772. Però abans d'ell ja hi hagué rectors de parròquies que practicaven l'antil.lulisme, com també els religiosos dominics. El nou bisbe es reuní molts de dies al convent de Sant Domingo de la Ciutat (avui ja enderrocat) i amb dits frares acordaren la persecusió de les doctrines de Ramón Llull.

Els rectors de Valldemossa, de Santa Maria del Camí, el de la parròquia de Sant Nicolau de la Ciutat, i el d'Andratx. Del llibre «Crónica Mayoricense», prenim les següents notes que resulten de màxim interès:

«Dia 31 de desembre de l'any 1773, el obispo Guerra, la empezó declarada y abiertamente contra el culto inmemorial del Beato Ramón Llull. Dia 31 de Julio, el Comandante General envió un piquete de tropa para guardar el cuerpo del Beato Ramón Llull contra los intentos del obispo Guerra. Día 2 de enero, persistiendo el obispo Guerra en sus designios de extirpar el culto tributado en Mallorca al Beato Llull, ordenó la ocupación de todos los platillos con que se recogían las limosnas destinadas a dicho culto. Dia 13 por la noche se fijaron en las esquinas estampas con la imagen del Beato Ramón Llull, anunciando la novena que empezaba en aquel día a dicho beato. Día 24 de enero, el Comandante General recibió carta orden del Consejo para que comunicase al Obispo que en lo sucesivo estuviere a lo ordenado por los sumos Pontífices, y en particular por Clemente XIII que dispuso no se innovase nada acerca del Beato Ramón Llull. La misma noche se iluminaron y adornaron las muchas capillas dedicadas al Beato. El día 25 se celebró la solemne función anual en San Francisco con asistencia de ambos cabildos y los claustros de la Universidad, vistiendo sus respectivos capirotos y colros con gran concurso de gente.

Día 13 de noviembre de 1775 se quitó un retablo del Beato Ramón Llull en la parroquia de San Nicolás, y se cortaron los ojos a otro de San Nicolás el viejo, atribuyéndose el hecho al Dr. Bur-

**SA
GERRERIA**
CERÀMICA SERRA

*Carretera d'Inca
Tel. 62 01 71*

magatzem de materials de construcció

GAMUNDI

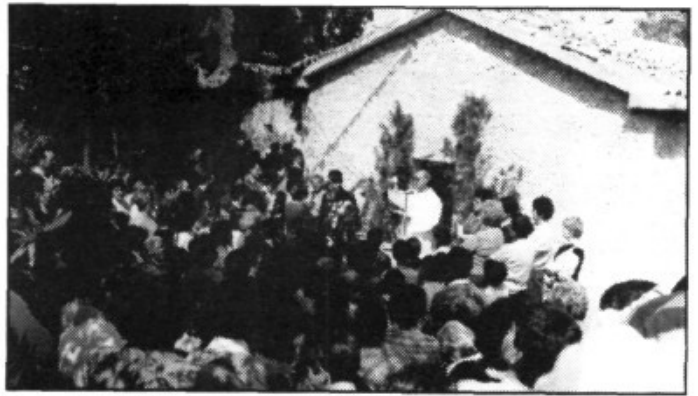
Gabriel Mesquida, 1 - Tel. 62 02 30

guny, confesor del Obispo Guerra, el cual esperaba contraer méritos para obtener la rectoría de Manacor. El Ayuntamiento acordó acudir al Comandante General suplicándole pusiera remedio a los desafueros del Obispo, declinando su responsabilidad si ocurriera algún alboroto en la capital. Exasperados por los violentos mandatos del Obispo, elevaron el Ayuntamiento, el Cabildo Eclesiástico y otras corporaciones al Sumo Pontífice a quien en 6 de noviembre remitió un sentido recurso.

Día 30 de enero de 1777, llegó el correo con órdenes de S. M. y del Real consejo para que se notificase en día 3 de febrero: 1º que el Obispo mandase a los rectores y vicarios que restituyeran a sus sitios las imágenes y estampas de Ramón Llull, 2º que descomulgase a los escolmugados, 3º que se marchase de Mallorca y se presentara en la Corte obedeciendo el mandato del Rey. El día 8 resolvió el Real acuerdo que se comunicase a los ayuntamientos de Andratx y Deià y a otros la precipitada Real Orden para la citada reposición. Día 11 de febrero procedió Miguel Company a colocar el cuadro del Beato en la iglesia de San Nicolás, con disgusto del rector, pero sin resistencia. Lo propio practicó la Casa de Güells en San Felipe Neri. Día 3 de marzo, llegaron al puerto de Palma dos fragatas para llevarse al obispo, electo de Sigüenza (Guadalajara). Se despidió friamente de las Autoridades. Se embarcó día 13, pero por el mal tiempo se marchó día 19, llevándose entre otras personas al rector de Andratx don Salvador Vadell.

Antil·lulisme del rector de Valldemossa

D. Joan Muntaner i Bujosa, arxiver de l'Ajuntament de Palma, va trobar una nota molt interessant referent al poc apreci que sentia en vers del nostre Beat Ramón Llull que deia així: «Desacato a Ramón Llull». El día 25 de enero de 1773 día en que todos los años la Literaria Real Universidad de Mallorca celebra la Conversión y ilustración del Beato Ramón con la fiesta y solemnidad establecida en las constituciones de dicha universidad, una devota mujer de dicha villa de Valldemosa, encendió dos velas delante una imagen del Beato Ramón Llull que hay en una capilla de dicha parroquia Iglesia, y al tiempo de rezar dicha mujer y otras delante de dicha imagen, el Rdo. Rector (D. Andrés Cañellas i Riera) entró en dicha iglesia y reparando en las velas encendidas se puso a correr por en medio de dicha iglesia y entre la gente, diciendo con voz muy alta y alborotada repetidas veces: ¿Quién ha puesto estas luces aquí?, las cuales a soplos desaforados mató, diciendo que no quería luces allí, con gritos y alborotando porque no era santo, continuando con gritos, en lo cual prosiguió en la sacristía donde se revestía, y salió luego a decir misa no obstante el aviso que antes le dió la prudencia de una persona, de cómo se atrevía a decir misa con aquella prisa y furor. Dita notícia posà de manifest l'antil·lulisme de dit rector, que era nautral de Santa Maria del Camí. En canvi els seus parents més pròxims tots sentien gran veneració per el Beat Ramón Llull, fins al extrem que al any 1763, havent nascut un minyó de la familia de Canyelles de Cas Sucre, la més distinguida del poble, volgueren batiar-lo dant-li el nom de Ramón Llull. El rector era don Frances

El darrer ermità de son Seguí patí en propia carn la pol·lèmica antil·lulista.

Mora, i los digué que tenia bul·les que ho prohibien. Per tant anaren a la Seu i feren el bapteix i no los posaren cap obstacle. Això succeí 9 anys abans de la vinguda del Bisbe Diez de la Guerra a Mallorca. Per això se pot suposar que el rector de Valldemosa i el de Santa Maria del Camí, que eren amics, ja tenien dins la seva consciència l'antil·lulisme.

La lluita que dugué a Mallorca el Bisbe Guerra fou vergonyosa per tots conceptes, però despertà vivament el record del nostre fill il·lustre i ben Sant, no obstant la Santa Seu Romana no l'hagué canonitzat. Esperem que pronta sia un fet tan merescuda distinció, com ho demostren les visions que tingué la valldemosina Sor Anna Maria del Santíssim Sacrament.

Notes bibliografiques: El resum de la vida del Beat Ramón LLull, s'ha fet mediant la biografia del Ret. Don Joan Binimelis, acabada l'any 1601, i les referents a la familia Canyelles de Santa Maria del Camí, de l'història de dita vila del Rt. D. Josep Capó i Joan.

Andreu Bestard Mas

BOUTIQUE

NOVA GENT

SANTA MARIA

CADA DUES SETMANES, RENOVACIÓ D'EXISTÈNCIES

DISSABTES HORABAIXA OBERT

Bernat de Santa Eugènia, 87 - Tel. 62 01 33

TALLERS T & B

-Reparació d'automobils en general
especialitat en SIMCA i CHRYSLER
servei de grua

Venda de Vespes i Vespinos

Plaça Jaume III

Tels. 62 04 74 - 62 01 52 - 62 06 70

COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS

DIA DE LES ILLES BALEARS

“Valldemossa, 1991”

ACTES COMMEMORATIUS

MARÇ

DIA 1

a les 22'00 h.

Concert de l'Orquestra Simfònica de
le Illes Balears,
al Teatre Principal de Palma.

Director: Luis Remartínez

Solistes: Andreu Riera, piano.

Luis M. Corroa, violoncel.

Obres de: Mozart i Schubert.

DIA 3

a les 11'00 h.

Missa solemne presidida per l'Excm. i Rvdm.
Sr. Bisbe de Mallorca, a l'Església parroquial de
Sant Bartomeu de Valldemossa.

a les 12'00 h.

Acte institucional i lliurament de les medalles d'Or
de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears
al senyors Josep Coll Bardolet i Bernat Julià Rosselló,
que tindrà lloc al Palau del Rei Sanxo de Valldemossa.

a les 12'45 h.

Visita de les Autoritats al recinte on hi haurà instal·lats
els "stands" dels ajuntaments.

a les 16'00 h.

Mostra folklòrica a la plaça de Cartoixa.

DIA 30

a les 22'00 h.

TEATRE REGIONAL

Representació de la comèdia "El Marquès de sa
Rabassa" al Teatre Principal de Palma.

ABRIL

TEATRE REGIONAL

Representació de la comèdia:
"El Marquès de sa Rabassa".

Dies 1 al 7, al Teatre Principal de Palma.

Dies 12, 13 i 14, al Teatre Principal de Maó.

Dies 19, 20 i 21, al Teatre Es Born de Ciutadella.

Dies 26, 27 i 28, a l'Auditori de Cas Serres
d'Eivissa.

DIA 21

Trobada de Cases Regionals al recinte d'IFEBAL al
Polígon de Llevant de Palma.

Nota: A les 11'00 hores se inicia la visita per al públic en general als "stands" dels ajuntaments, situats a l'Avinguda Arxiduc Lluís Salvador.

BARTOMEU CANYELLES MATES «PICAROLA»

Al 1959, Tomeu té ja deu anys. D'esquerra a dreta drets: Tomàs Salom i una filla de Tomàs de Son Borràs; acompanyats: Miquel Salom i Tomeu

Als cinc anys cantant a Ca ses Monges «Si yo fuera militar, con mi garbo varonil, arrogante sin temor, cogería el fusil». D'esquerra a dreta: Joan Coixet, Bernat de Cas Frares, al seu davant Pep Mates, sense identificar, Sebastià Bibiloni, En Tomeu, Sebastià Sampol, Joan Buc, Salvador Lluïset, Miquel de Sa Taverna. (Còpia d'un original de Joan Mates)

En Tomeu «Picarola» és una d'aquestes persones senzilles i alhora grans que vivien a Santa Maria. Pot ser que no hagi fet grans coses, d'aquestes per poder figurar a les Enciclopèdies o per poder sortir els diaris, però ha fet les coses del dia a dia, les coses que molts de santamariers fan, del que els polítics anomenen majoria silenciosa -i que tots la volen fer seva-. Un home de Santa Maria rialler i senzill. Això sí, crec que és un santamari de socorell, que estima i pateix per la vila, i que alhora s'em confessa com un mallorquinista acèrrim, i un fan de Tomeu Penya, no de bades en té la seva discografia completa.

Neix al foravila santama-

rier el 1949, a Can Xisples. Son pare pagés i la seva mare barralera -una artesanía que ja fa anys que malauradament ha desaparegut-. La seva família era l'encarregada de dur l'Hort de Ca na Morella a la carretera de Bunyola. Aquest Hort era -com ara és- una explotació bàsicament ramadera, ferratges i alfaus per a les vaques, que aleshores s'havien de munyir a mà. A més a més feien conreu de tota casta d'hortalises que els diumenges anaven a vendre al mercat, que encara es feia a la Plaça de la Vila. Una explotació que també tenia l'Hort -ara ens semblaria estranyera el conreu de la Nicotiana Tabacum -la Planta tabaquera-. El conreu del Tabac era autoritzat pel Monopoli Estatal de Tabacos, de tal manera que aquest entregava unes 1500 plantes, i adesiara anava a l'hort a inspeccionar l'evolució i a comptabilitzar les baixes de les plantes. Quan la planta era madura, es segava i s'assecava penjada a l'inreves als assecadors, després es prensava i es feien bales que venien a cercar els del Monopoli. El tabac que es sembrava era ros.

L'infantesa i joventut d'en Tomeu estan lligades a la vaqueria, a l'hort i al safareig -al qual hi nadava cada dia, d'aquí li vé una afecció per la natació-. Cada dia després d'anar a l'escola a l'hort i la vaqueria, de tal manera que algun dia no tenia temps d'estudiar.

Anà a l'Escola Parroquial amb D. Pep Betti i posteriorment amb D. Jaume Guíja-

ro, que fou un mestre molt dur i sever; també reconeix que l'al·lotja de aleshores sempre tenia alguna ocurrència a fer, sempre discorrent per fer alguna polissonada.

Els seus anys escolars abarquen aproximadament del 1955 al 1964, són els darrers anys de l'autarquia del franquisme i de l'inici a l'obertura d'Europa, el mateix temps que es el començament de l'inici i boom del turisme, i alhora de la vinguda massiva d'inmigrants peninsulars. Inmigrants majoritàriament andalusos que capgiraren, ben segur, el tarannà inalterable d'una mallorca agrícola i pagesa. Una escola amb les cèlebres enciclopèdies cícliques dividides en

Al corral del Cafè Salom, al darrera podem veure una porta pintada amb Vulcanix, d'esquerra a dreta: Rafel Far «Ciutadanet», En Tomeu, Paco Quino, Alfonso Henares i Miquel Bibiloni, tenien uns 16 anys.

En Tomeu als tres anys sobre el seu Tricicle per Can Xisples

graus, llavors el batxiller o la primària fins el vuitè grau. La Parroquial comptava amb un únic mestre, files al matí al pati, el cant del «Prietas las filas», la missa diària o el rosari al temps de recreo, el mes de maig «con flores a María». Un Escola amb pocs medis, que gairebé no anaven més enllà de la pissarra i el guix, i la plagueta i el llapis.

Una generació de joc al carrer, gairebé una de les darreres. En Tomeu va veure la televisió per primer cop als 9 anys, era la que instal·laren al mostrador de Ràdio Salom al Carrer Llarg, davant el qual hi badocava tota l'al·lotja.

Els carrers polsosos i sense asfalt, el carrer era el medi educatiu i socialitzador dels infants. Hi havia molts de jocs, com la una salta la mula, banya, baldufa, bolles, teia a toc i pam, conions d'amagat, conions plantats, rompre corda, corretja, etc, jocs de relació i tradicionals. Malauradament van desaparaguent del carrer, una part per l'incorporació de jocs forans i pel gran nombre de jocs prefabricats, i per una tendència clara a disminuir la presència diària dels al·lots al carrer, actualment més ocupats en cursos i classes, en la televisió, etc.

Quan en Tomeu ja és un joenet, en plena dècada dels

Benet Darder

Instal·lacions Elèctriques

Plaça d'Espanya, 9
Tel. 62 09 12

07320 - Santa Maria del Camí

seixanta inicis del setanta, és la revolució dels costums, la irrupció dels Beatles. L'època de furor de les Berbenes, dels Mustang i Duo Dinámico, del ye-ye. Època que cristalitza a aquesta vila tranquil·la en els Vulcanix -i poc després els Zadis- que assejaven al Cafè Salom, Tomeu en fou un admirador i seguidor.

Una de les seves grans afeccions es fer sonar les xeremies. De fet els començà a bufar als deu anys amb n'Andreu Comes «David», amb el qual formà colla en diverses ocasions. Tocà també amb Mestre Pep Francinet, en Tià Guidons de Consell, els germans Llabrés de Palma, i sovint amb Rafel Far «Ciudadanet», amb el qual tenia una profunda amistat. En Tomeu feu colla per anar a tocar a Son Ferriol, Andratx, Banyalbufar, Fornalutx, Son Sardina, etc. Als vint i cinc anys ho deixà, i ja sols toca a festes d'amics o a sopars -dels quals n'es afeccionat, fa uns bons caragols-, alhora em confessa que no es massa amic de tocar en públic, li agrada tocar davant poca gent. Ha tengut unes xeremies fins fa

A unes noces dels seixanta, drets: Tomeu Sastre «Carrió» i en Tomeu (la nina del fons es Magdalena Canyelles), asseguts, dues conselleres, Tomeu Canals i Joan Capó.

ben poc, una afecció que ja no practica, però que quan parla transmet la seva emoció pel sò particular de les xeremies.

Em comentà que també li agrada ferm la caça, que darrerament no practica perquè considera que fa pena, ja que gairebé ja no hi ha caça silvestre, la majoria es amolla-

da i pensa que no es el mateix. Conserva l'afecció infantil a la natació, i al bàsquet que aprengué amb el Mestre Guijarro, que fou el que montà el primer equip de bàsquet al poble.

Fou el Rei Negre, ara fa una vintena d'anys -quan era Batle en Guillem Capó «Des Cabàs»-. Em comentà que la

comitiva real era de poques persones, aquell any la qualcada fou engalanar el tractor des Cabàs, posar-hi tres cadires de la Sala de Sessions, endomassar-lo tot. Els reis anaven asseguts damunt la carrossa del tractor, i la petita comitiva a peu rera rera. Una manera més senzilla i menys vistosa de celebrar l'arribada dels Reis, però de ben segur que també era ben rebuda per l'al·lotgea.

Tomeu també es un bon matancer, li agrada ferm fer i anar a matances, durant una temporada matava porcs a cases particulars, cosa que actualment gairebé no fa, ja que la majoria de gent ja no sol fer-ne.

Casat, amb una filla i un fill. Ha fet feina al camp, de picapedrer i enrajolador, a la brigada del tren, i actualment fa feines que li surten.

Bartomeu una persona senzilla i que li agrada truejar, fa el seu cafetets a Can Carol. Un home alegre i content, que sempre saluda amb la seva ampla rialla.

Fa uns dotze anys, fent colla de xeremies amb Andreu Comes «David» a la primera comunió de la nina...

PERRUQUERIA

A Miquel Canals Frontera, que el passat dia 20 de Febrer ens vares deixar d'aquest món, els nostre reconeixement i respecte a la teva feina tan humana com a professional dins la perruqueria.

Gabriel Sastre
Miquel Sastre

EL GINSENG, VENERAT DES DE L'ANTIGÜETAT

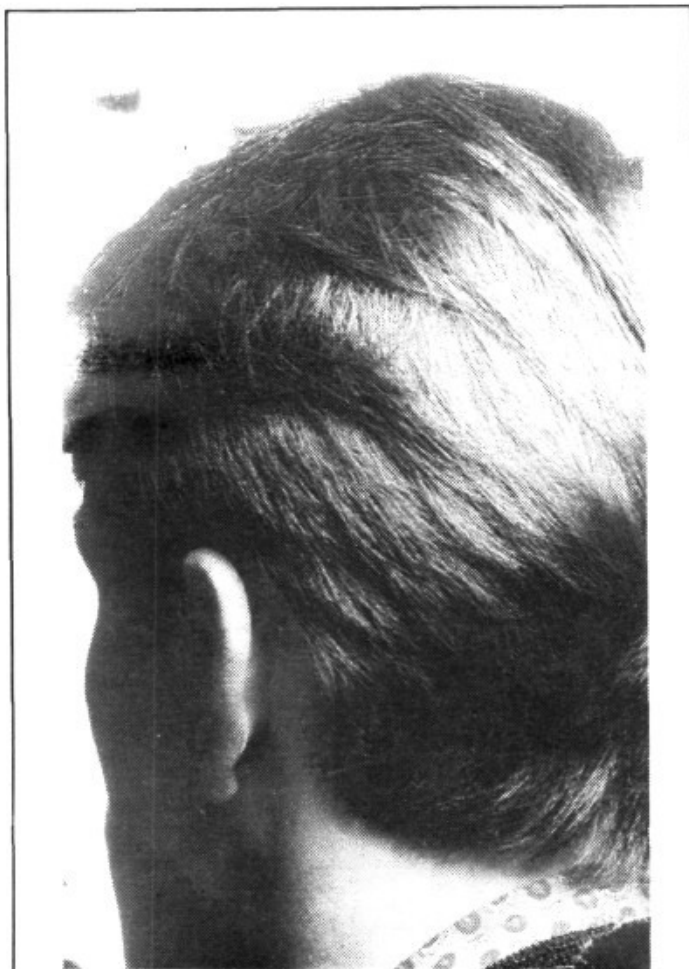
El ginseng és una planta herbàcia d'arrels llargues i tuberculades que poden assolir fins a un metre de llargària i viure durant vint anys. Floreix entre Juny i Juliol, amb inflorescències blanc-verdoses. Es originària dels boscos verges de Corea, on creixia espontàniament, i també dels ombrívols boscos de les serralades de l'Àsia Oriental, des del Nepal fins a Mantxúria, del Japó i de les zones costaneres del Pacífic. Actualment és molt difícil trobar-la en estat salvatge. Es conra, sobretot, a Corea del Sud.

L'arrel del ginseng («home-arrel») d'aspecte antopomòrfic, deu a aquesta semblança la seva reputació de curar la impotència, igual que la mandràgora, l'arrel de la qual també té forma humana. Es venerada des fa mil·lenis a la Xina, el Japó i Corea. Tal prestigi podia tenir el seu fonament en un mite segons el qual el Totpoderós Esperit de la muntanya envià un nin miraculós en forma d'arrel amb aspecte humà amb la finalitat de salvar la humanitat i aquesta arrel només podria ser trobada per qui en fos digne. L'arrel ha seguit essent fins als nostres dies un obsequi reial que proporciona llarga vida, salut i felicitat. Els vells metges xinesos i japonesos mai deixaven morir a un malalt sense haver-li donat aquest costós medicament en darrera instància.

Les arrels de les plantes de 6-8 anys es colliten a la tardor i abans només podien ser desenterrades sota la lluna plena. El seu olor és fluix i no gens desagradable, el sabor és agre de tot d'una, degut a les saponines, i després dolç.

És un remei contra l'estress, té fama de curar la impotència, incrementa les defenses de l'organisme i fomenta la son natural i reparadora.

Miquel Sastre

Una nova forma
de fer Perruqueria

MIQUEL SASTRE

Distribuidor exclusiu de productes
Corpore Sano

Bisbe Perelló, 4 - SANTA MARIA

MAGATZEM DE MATERIAL
DE CONSTRUCCIÓ

JOAQUIN ESTESO

CARRER DE L'ESGLÉSIA

FOTO COMENTADA

ELS ALUMNES DEL MESTRE GUIJARRO (DEVERS EL 1960-61)

D'esquerra a dreta, drets: Martí Comes, En Tomeu Miquel Joan, Joan Crespí, Pere Devertit, Joan des Cabàs, Jaume Geixonera, El Mestre D. Jaime Guijarro Bravo, Pep Alomar, Mateu Gelabert, Pere Canals, Sebastià Sampol.

Segona fila drets: Miquel de Cas Capeller, Damià Cedacer, Joan Frau, Jaume Sastre, Joan de Can Buc, Bernat Gornals,

Tomeu Ramis, Manolo Moreno, Guillermo Caballero.

Acotats: Llorenç Borràs, Jeromín (nebot del Rector Miquel «Fundo»), Vicenç Santandreu, Joan de Can Buc, Guillem Martorell, Miquel Sastre, Toni Catlari, Pere Vich, Rafel «Perrito», Antoni Bestard, desconegut i Damià Pericàs.

CAIXA DE PENSIONS

"laCaixa"

+ CLÍNICA VETERINÀRIA

MARTA PLA I DALMAU

MANESCAL
Col. 418

De dilluns a divendres:

De 9 a 13 h. i de

16 a 20 h.

Dissabtes:

De 9 a 13 h.

Urgències 24 h.:

TEL. 28 13 13

(Angel 24)

**Sol·licitar el BUSCA 2.300
del Dr. OLIVER**

**C/. Bernat de Santa Eugènia, 17, baixos, local 5 - Tel. 14 05 11
SANTA MARIA**

ENTRE FOGONS

Entre fogons ens hi podem posar de moltes maneres: per necessitat, per obligació o per gust. Na Mariela Juncadella disfruta de oferir un bon plat als seus comensals. Ella, dona tanta d'importància a l'elaboració del menjar, com a la presentació final del plat.

BLEDES AMB BEIXAMEL

INGREDIENTS:

-1 manat de bledes	-farina
-1 panet fort	-sal i prebe bò
-llet	

PREPARACIÓ:

Bollim les bledes. Les colam i les picam ben petites. Dins una pella grossa, amb oli, posam una cullarada o dues de farina i la torram, després hi tiram la llet. Quan la beixamel està feta hi posam les bledes, i ho trempam amb sal i prebe bò. Feim llesques del panet i les fregim. Col·locam les bledes dins una palangana i l'enrevoltam del pa fregit.

PREBES DE «PIQUILLO» FARCITS

INGREDIENTS:

- 16 pebres de «piquillo» sencers i torrats.
- 500 gr. de carn picada mesclada de porc i de bou
- 2 cebes grosses
- 1 cabessa d'all
- 2 pots de nata (180 c.c.)
- 1 manat de julivert
- sal, prebe bò i nou moscada

PREPARACIÓ:

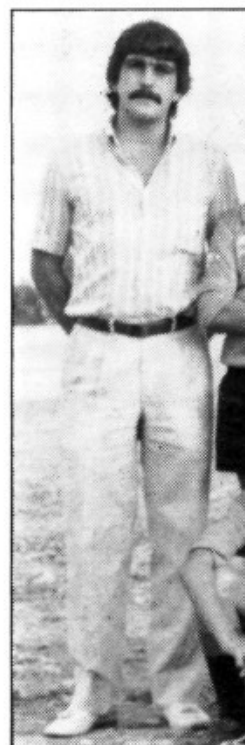
Per el facit del prebe picam una ceba i la sofregim dins una pella, després hi afegim la carn. Tot això ho passam per la batidora elèctrica perquè ens quedi una pasta ben fina. Aquesta pasta la tornam posar dins la pella al foc i agregam els alls i el julivert picats, un poc de nata i un poc de nou moscada. Farcim els prebes amb aquesta pasta i els tancam amb un escuradents. Els rebosam amb farina, els fregim i els col·locam dins una palangana.

Sofregirem a part la restant ceba picada i l'hi afegirem l'altre pot de nata. Ho tremparem amb sal i prebe bò. Aquesta salsa la posarem per damunt d'els prebes i ho gratinarem al forn.

M.C.

FUTBOL

LAMENTABLE MORT DE JORDI OLIVER EN ACCIDENT DE TRANSIT

El President del Club ens deia que en Jordi formava part de la Directiva des de 1986 i paralelment havia preparat durant dues temporades a l'equip d'alevins, una els infantils i en la 89/90 l'equip de juvenils.

En Jordi ha deixat una profunda petjada en el Club Esportiu Sta. Maria i no només per la seva tasca esportiva sinó també per la gran quantitat d'amics que ben segur el recordaran sempre.

Viver HORTUS

La major exposició de Mallorca de plantes ornamentals

Cami de Coanegra s/n. - Tel. 62 02 79